

CALENDARUL

ANIVERSĂRILOR CULTURALE

2026

Sunt consemnate aniversările personalităților culturale - locale, naționale și universale - de la a căror naștere sau moarte s-au împlinit 25 de ani sau multipli ai acestei perioade (50, 75, 100, 125 ș.a.m.d.).

De asemenea, sunt menționate zilele naționale / internaționale / mondiale, precum și aniversările / comemorările unor evenimente esențiale din istoria omenirii.

Calendar elaborat de Nina Negrea,
Compartimentul de Informare Bibliografică
Biblioteca Județeană Mureș

- 1 ianuarie - **Ziua Mondială a Păcii**
- 4 ianuarie - 100 de ani de la nașterea **Margaretei Niculescu (4 ianuarie 1926, Iași - 19 august 2018, Grand Est, Franța)**, artist păpușar român, profesor, regizor și director de teatru. A contribuit la reînnoirea teatrului de marionete în Europa și în lume, începând cu anul 1950;
- 5 ianuarie - 75 de ani de la moartea lui **Andrei Platonov (16/28 august 1899, Voronej - 5 ianuarie 1951, Moscova)**, scriitor rus, dramaturg, poet și eseist. Scrierile sale combină elemente ale comunismului, creștinismului și existențialismului;
- 7 ianuarie - 75 de ani de la nașterea lui **René Guénon (15 noiembrie 1886, Blois, Franța - 7 ianuarie 1951, Cairo)**, filosof, metafizician și gânditor francez, care a adus contribuții importante în studiul mentalității tradiționale, metafizicii, ezoterismului, simbolismului și ritualurilor de inițiere;
- 7 ianuarie - 100 de ani de la nașterea lui **Mircea Sântimbreanu (7 ianuarie 1926, Băița, Hunedoara - 19 august 1999, București)**, scriitor, director al editurii Albatros, publicist, scenarist și producător de film. Este cunoscut mai ales ca scriitor de literatură pentru copii și pentru promovarea unor scriitori prin publicarea lucrărilor lor la editura pe care a condus-o;
- 10 ianuarie - 75 de ani de la nașterea lui **Dan Damaschin (10 ianuarie 1951)**, poet și eseist contemporan;
- 10 ianuarie - 75 de ani de la moartea lui **Sinclair Lewis (7 februarie 1885, Minnesota - 10 ianuarie 1951, Roma, Italia)**, prozator american. A fost primul american care a luat *Premiul Nobel pentru Literatură (1930)*;
- 11 ianuarie - 100 de ani de la nașterea lui **Leonid Dimov (11 ianuarie 1926, Basarabia - 5 decembrie 1987, București)**, poet și

traducător român, cu rădăcini evreiești, unul dintre precursorii postmodernismului românesc;

- 12 ianuarie - 50 de ani de la moartea scriitoarei **Agatha Christie** (15 septembrie 1890, Ashfield, Anglia - **12 ianuarie 1976**, Winterbrook, Anglia), scriitoare engleză de romane, povestiri scurte și piese de teatru polițiste. A scris și romane de dragoste sub pseudonimul *Mary Westmacott*, dar acestea sunt mai puțin cunoscute, nebucurându-se de același succes la public. Operele sale, în principal cele ce au ca personaje principale pe *Hercule Poirot* sau *Miss Jane Marple*, au făcut ca Agatha Christie să fie numită „*Regina Crimei*”, ea fiind considerată ca unul dintre cei mai importanți și inovativi autori ai genului. Agatha Christie a fost numită de către Guinness Book of World Records, printre alții, ca cel mai vândut scriitor al tuturor timpurilor, împreună cu William Shakespeare. UNESCO consideră că ea este actualmente autorul individual tradus în cele mai multe limbi (cel puțin 56), fiind depășită doar de operele colective ale corporației Walt Disney Productions;
- 12 ianuarie - 100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Andriescu** (**12 ianuarie 1926**, Gâștești, Iași - 23 februarie 2014, Iași), critic, istoric literar și stilistician român;
- 12 ianuarie - 150 de ani de la nașterea lui **Jack London** - pseudonimul literar al lui John Griffith Chaney (**12 ianuarie 1876**, California, SUA - 22 noiembrie 1916, California, SUA), scriitor și jurnalist american. Opera sa (care constă în special din romane) are ca subiect existența crudă, sălbatică și spiritul de revoltă și aventură, în care eroii, de o forță fizică și morală supraumană, sunt antrenați într-o luptă brutală pentru supraviețuire, paradoxal mântuirea venind întotdeauna prin eșecul în viață;
- 14 ianuarie - 25 de ani de la moartea lui **Emil Turdeanu** (10 noiembrie 1911, Șibot, Alba - **14 ianuarie 2001**, Fresnes, Franța), filolog și istoric literar român din exil, profesor la Catedra de Limba Română de la Sorbona;
- 14 ianuarie - 125 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cartoian** (**14 ianuarie 1901**, Giurgiu - 8 septembrie 1965, Giurgiu), istoric, publicist și prozator;

- 15 ianuarie - **Ziua Culturii Naționale** - Ziua de naștere a poetului, prozatorului și jurnalistului **Mihai Eminescu** (15 ianuarie 1850 - 15 iunie 1889);
- 17 ianuarie - 125 de ani de la moartea lui **Frederic W. H. Myers** (6 februarie 1843, Keswick, Cumberland - 17 ianuarie 1901, Roma), poet, clasicist, filolog și fondator al Societății de Parapsihologie. Activitatea lui Myers în domeniul parapsihologiei și ideile sale despre un „*eu subliminal*” au fost influente la vremea sa, dar nu au fost acceptate de comunitatea științifică;
- 18 ianuarie - 100 de ani de la nașterea lui **Haralambie Grănescu** (18 ianuarie 1926, Plenița, Dolj - 14 martie 2003, Craiova), poet și traducător român. A transpus în românește povestirile din *1001 de nopți* și a repovestit *Cele șapte călătorii ale lui Sinbad marinarul* (1977). În 1982 primește premiul Asociației Scriitorilor din București pentru traducerea povestirilor din *O mie și una de nopți*;
- 20 ianuarie - 100 de ani de la nașterea lui **Ion Vasilenco** (20 ianuarie 1926, Pașcani - 13 martie 1977 Chișinău), critic și istoric literar;
- 21 ianuarie - 100 de ani de la nașterea pictoriței **Clarette Wachtel** (21 ianuarie 1926, Ploiești - 2011, București), pictoriță, desenatoare și gravoare din România de origine evreiască;
- 22 ianuarie - **Ziua Culturii Maghiare**
- 23 ianuarie - 150 de ani de la nașterea lui **Otto Diels** (23 ianuarie 1876, Hamburg, Germania - 7 martie 1954, Kiel, Germania); chimist german, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie* (1950);
- 24 ianuarie - **Ziua Unirii Principatelor Române** (24.01/05.02.1859)
- 25 ianuarie - 50 de ani de la moartea **Miliței Petrașcu** - uneori cunoscută și drept *Milița Pătrașcu* sau *Militza Pătrașcu* (31 decembrie 1892, Chișinău - 25 ianuarie 1976, București), artist plastic, sculptoriță și portretistă, participantă la mișcarea artistică de avangardă românească, din perioada interbelică, maestră în arta portretului, considerată cea mai înzestrată femeie - sculptor a României în secolul al XX-lea;

- 25 ianuarie - 200 de ani de la nașterea lui **Gyulai Pál** (**25 ianuarie 1826**, Cluj Napoca - 9 noiembrie 1909, Budapesta, Ungaria), scriitor, istoric literar și critic de artă maghiar;
- 26 ianuarie - *Ziua Mondială a Vănilor*
- 27 ianuarie - *Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului*
- 27 ianuarie - 75 de ani de la nașterea lui **George Cușnarencu** (**27 ianuarie 1951**, Dorohoi - 3 august 2023), prozator și publicist contemporan;
- 27 ianuarie - 125 de ani de la moartea lui **Giuseppe Verdi** (10 octombrie 1813, Le Roncole, Franța - **27 ianuarie 1901**, Milano, Italia), compozitor italian, vestit mai ales pentru creațiile sale în muzica de operă;
- 28 ianuarie - *Ziua Europeană a Protecției Datelor Personale*
- 29 ianuarie - 50 de ani de la moartea lui **Petru Virgil Manoliu** (28 ianuarie 1903, Mihăileni - **29 ianuarie 1976**, București), romancier, eseist, traducător și editor de ziar. O mare parte a operei sale literare timpurii intră în categoria trăirismului, fiind modelată de lecturi filozofice, marcată de influența lui André Gide;
- 29 ianuarie - 125 de ani de la moartea lui **Julius Zeyer** (26 aprilie 1841, Praga - **29 ianuarie 1901**, Praga), prozator, poet și dramaturg ceh;
- 30 ianuarie - *Ziua Internațională a Nonviolenței în Școală*
- 31 ianuarie - 100 de ani de la moartea lui **Giovanni Beltrami** (26 februarie 1860, Milano, Regatul Sardiniei - **31 ianuarie 1926**, Milano, Regatul Italiei), desenator, ilustrator, pictor, realizator de postere și critic de artă italian, asociat cu mișcarea artistică *Art Nouveau*.

Traian BOSOANĂ

istoric, cercetător științific, muzeograf

- 80 de ani de la naștere -

Personalitatea
mureșeană a lunii

Date biografice: 27 ianuarie 1946, Toplița, Harghita - 20 aprilie 2005, Târgu Mureș; istoric, cercetător științific, muzeograf.

Studii: Sovata (clasele I -IV), Liceul „Al. Papiu Ilarian” (clasele V-VII, 1956-1959), Liceul „Petru Maior” din Reghin (1959-1963), studii universitare - UBB Cluj Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie (1965-1970).

Teza de doctorat: *Elita intelectuală românească din zona Mureș - Târnava Mare (1918-919). Contribuția ei la realizarea Marii Uniri. Integrarea ei în viața poetică și publică a României în perioada anilor 1919-1947.*

Activitatea profesională: profesor suplinitor la Școala Generală din Suseni (1963-1964) și la Școala Generală din Solovăstru (1965), arhivist la Arhivele Statului din Târgu Mureș (1970 -1976), apoi muzeograf și cercetător științific la Muzeul de istorie al Muzeului Județean Mureș (1976-2005). A fost redactor coordonator la periodicul *Glasul Mureșului*; redactor responsabil al gazetei oficiale a orașului Târgu Mureș, *Orașul*, colaborator la *Jurnalul de Mureș* și *Cuvântul liber*, unde publică trei biografii la rubrica *Dascăli mureșeni*; a publicat articole și studii de istorie în reviste de specialitate: *Marisia*, *Apulum*, *Sargetia*, *Porolissum*, *Augustia*, *revista de istorie Bistrița*.

Sușține numeroase comunicări, mai ales din istorie locală, la diverse evenimente culturale în județ sau în țară, la conferințe și simpozioane științifice.

A îmbogățit patrimoniul muzeal cu fotografii privind personalități politice, de cultură, medici, profesori, învățători, avocați, preoți; a achiziționat uniforme militare.

A organizat expoziții tematice (Unirea Principatelor Române; Evoluția uniformei militare de-a lungul anilor 1834-1992; 84 de ani de la Marea Unire - documente arhivistice, numismatice și filatelice); a realizat reportaje la Studioul de Radio Târgu Mureș.

A colaborat la elaborarea celor 13 lucrări intitulate: *Cartea de aur a neamului românesc*. Busturi, obeliscuri, plăci comemorative, monumente ale eroilor români căzuți pe raza județului Mureș (Târgu Mureș, Reghin, Târnăveni, Luduș, Sighișoara, Sovata, Iernut, Petelea, Stânceni, Lunca Bradului, Răstolița, Deda, Rușii Munți).

Lucrări publicate: *Mureșenii și Marea Unire* - Târgu Mureș, editura Ardealul (2000).

În colaborare:

- *Alegerile parlamentare din județul Mureș* / Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș;
- *Învățământul primar de stat și confesional din județul Mureș în anul școlar 1939-1940* / Traian Bosoancă, Ilarie Gh. Opreș;
- *Hărțile adevărului: Colecție de hărți și documente vechi* / Mircea Viorel Todea, Traian Bosoancă, Sorin Oltean;
- *Sângeorgiu de Mureș: 150 de ani de la revoluția din 1848-1849*;
- *Dascăli mureșeni* / Dorin Borda, Ilarie Gh. Opreș, Traian Bosoancă. - vol. 1: *Dascăli mureșeni: 200 de biografii*
Publică studii și articole în presa locală.

1 februarie - *Ziua Intendenței Militare*

- 1 februarie - 50 de ani de la moartea lui **Werner Heisenberg** (5 decembrie 1901, Würzburg, Germania - 1 februarie 1976, München, Germania), celebru fizician german, laureat al *Premiului Nobel pentru Fizică (1932)*, unul dintre fondatorii fizicii cuantice;
- 1 februarie - 50 de ani de la moartea lui **George Hoyt Whipple** (8 august 1878, New Hampshire, SUA - 1 februarie 1976, New York, SUA), medic, patolog și cercetător american în domeniul biomedical. Împreună cu George Richards Minot și William Parry Murphy, a primit *Premiul Nobel pentru Medicină (1934)*;
- 1 februarie - 50 de ani de la moartea lui **Hans Richter** (6 aprilie 1888, Berlin, Germania - 1 februarie 1976, Minusio, Elveția), pictor, artist grafic, avangardist, regizor și producător de film german, asociat cu multiple mișcări avangardiste ale secolului XX, așa cum au fost, dadaismul, constructivismul, suprarealismul și Bauhaus;
- 1 februarie - 150 de ani de la nașterea lui **Octavian Codru Tăslăuanu** (1 februarie 1876, Bilbor - 23 octombrie 1942, București), scriitor, publicist și om politic;

- 1 februarie - 175 de ani de la moartea scriitoarei **Mary Shelley** (30 august 1797, Londra, Anglia - **1 februarie 1851**, Chester Square, Anglia), scriitoare britanică, dramaturg, eseist, biograf și editor al operelor soțului ei, poetul romantic și filozoful Percy Bysshe Shelley;
- 3 februarie - 100 de ani de la nașterea lui **Tudor George** (**3 februarie 1926**, Ulmeni, Ilfov - 10 ianuarie 1992, București), poet și traducător român;
- 4 februarie - ***Ziua Mondială de Luptă împotriva Cancerului***
- 5 februarie - 150 de ani de la nașterea lui **Csiszár Lajos** (**5 februarie 1876**, Târgu Mureș - 20 octombrie 1963, Târgu Mureș), constructor, arhitect și publicist maghiar;
- 9 februarie - 25 de ani de la moartea lui **Herbert Simon** (15 iunie 1916, Wisconsin, SUA - **9 februarie 2001**, Pennsylvania, SUA), economist american, laureat al *Premiului Nobel pentru Economie* în **1978** și al *Premiului Turing* în 1975;
- 12 februarie - 100 de ani de la moartea lui **Radu Rosetti** (14 septembrie 1853, Iași - **12 februarie 1926**, București), istoric, genealogist, scriitor român, tatăl generalului Radu R. Rosetti și un membru proeminent al familiei Rosetti;
- 13 februarie - ***Ziua Mondială a Radioului***
- 15 februarie - ***Ziua Națională a Lecturii***
- 15 februarie - 175 de ani de la nașterea lui **Spiru C. Haret** (**15 februarie 1851**, Iași - 17 decembrie 1912, București), matematician, astronom și pedagog român de origine armeană, renumit pentru organizarea învățământului modern românesc din funcția sa de ministru al educației, pe care a deținut-o de trei ori. A fost membru titular al Academiei Române;
- 16 februarie - 75 de ani de la nașterea lui **Mihail Grănescu** (**16 februarie 1951**, București - 13 mai 2014, București), scriitor, membru al secției de Proză a Uniunii Scriitorilor din România. A primit mai multe premii „*Știință și tehnică*” în anii 1980, premiul Uniunii Scriitorilor din România și două premii în străinătate: Moscova (*SocCon*, 1989) și la Fayence, Franța (*EuroCon*, 1990);

- 16 februarie - 200 de ani de la nașterea lui **Joseph Victor Scheffel** - începând din 1876 *Joseph Victor von Scheffel* - (**16 februarie 1826**, Karlsruhe, Marele Ducat de Baden - 9 aprilie 1886, Karlsruhe, Imperiul German), scriitor și poet german, foarte popular în secolul al XIX-lea. A scris povestiri și lucrări epice în versuri, precum și textele unui număr mare de lieduri;
- 19 februarie - 75 de ani de la moartea lui **Henric Sanielevici** (21 septembrie 1875, Botoșani - **19 februarie 1951**, București), jurnalist și critic literar român de origine evreiască, amintit, de asemenea, pentru activitatea sa în antropologie, etnografie, sociologie și zoologie;
- 19 februarie - 75 de ani de la moartea lui **André Gide** (22 noiembrie 1869, Paris, Franța - **19 februarie 1951**, Paris, Franța), scriitor, umanist și eseist francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (**1947**);
- 19 februarie - **Ziua Națională Brâncuși** - Ziua de naștere a celui mai mare sculptor român, **Constantin BRÂNCUȘI**. Membru postum al Academiei Române (1992);
- 19 februarie - 150 de ani de la nașterea lui **Constantin Brâncuși** (**19 februarie 1876**, Hobița, Gorj - 16 martie 1957, Paris, Franța), sculptor român cu contribuții covârșitoare la înnoirea limbajului și viziunii plastice în sculptura contemporană. Francezii și americanii îl desemnează, cel mai adesea, doar prin numele de familie, pe care îl scriu fără semne diacritice, *Brancusi*, pronunțându-l după regulile de pronunțare ale limbii franceze;
- 20 februarie - **Ziua Mondială a Justiției Sociale**
- 20 februarie - 125 de ani de la nașterea lui **Radu Cioculescu** (**20 februarie 1901**, Turnu Severin, Mehedinți - 6 ianuarie 1961, Dej, Cluj), scriitor, muzicolog și eseist. A fost primul traducător al lui Marcel Proust în limba română;
- 21 februarie - **Ziua Internațională a Limbii Materne**;
- 21 februarie - 125 de ani de la nașterea lui **Kacsó Sándor** (**21 februarie 1901**, Călugăreni, Mureș - 17 februarie 1984, Cluj-Napoca), scriitor, publicist, eseist și jurnalist maghiar din România;

- 22 februarie - **Ziua Mondială a Cercetașilor** - **22 februarie 1857** s-a născut Sir Robert Baden Rowell, fondatorul Mișcării Mondiale a Cercetașilor - mișcare educativă ce promovează pacea, non-violența, unitatea și protejarea mediului înconjurător;
- 22 februarie - 100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Adoc (22 februarie 1926, Socodor, Arad)**, pictor, grafician, gravor, ilustrator de carte și sculptor;
- 23 februarie - 125 de ani de la moartea lui **Ioan S. Nenițescu (11 aprilie 1854, Galați - 23 februarie 1901, Buzău)**, dramaturg, monograf, poet, prozator și scriitor român, membru corespondent al Academiei Române;
- 24 februarie - 100 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Cotruș** (pseudonim poetic: Ovidiu Sabin, **24 februarie 1926, Oradea - 12 septembrie 1977, Timișoara**), poet și critic literar român, deținut politic sub regimul comunist;
- 25 februarie - 75 de ani de la nașterea lui **Ioan Găbudean (25 februarie 1951, Cipău, Mureș)**, poet, publicist, editor;
- 26 februarie - 100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Platon (26 februarie 1926, Buhuși - 24 ianuarie 2006, Iași)**, istoric, membru titular al Academiei Române (din 1993);
- 28 februarie - **Ziua Apărării Civile în România**
- 28 februarie - 125 de ani de la nașterea lui **Linus Pauling (28 februarie 1901, Oregon, SUA - 18 august 1994, California, SUA)**, chimist american, profesor de chimie. S-a remarcat prin ideile sale originale asupra naturii legăturilor chimice, structurii moleculelor și aplicării mecanicii cuantice în chimie. Linus Pauling este laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie (1954)* și al *Premiului Nobel pentru Pace (1962)*.

Petru MAIOR

scriitor, iluminist, istoric, filolog, teolog

- 205 de ani de la moarte -

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

Date biografice: 1756, Târgu Mureș - 14 februarie 1821, Budapesta; istoric, filolog și scriitor român transilvănean, protopop greco-catolic de Reghin, reprezentant de frunte al Școlii Ardelene.

Studii: Căpușu de Câmpie, unde se stabilise tatăl său, devenit protopop de Iclod (Mureș). După studiile de la Colegiul Reformat din Târgu Mureș (1769-1772) și la Blaj (1771-1774), a urmat studiul filosofiei și teologiei la Colegiul „De Propaganda Fide” din Roma (1774-1779), apoi a făcut studii de drept la Universitatea din Viena (1779-1780).

Activitatea profesională: profesor de logică, metafizică și drept la gimnaziul din Blaj (între 1780-1785), preot în Reghin și protopop al Gurghiului (între 1785 - 1809), „căraiesc revizor” (revizor căraiesc), cenzor și corector al cărților românești care se tipăreau la Buda (1809 - 1821).

A fost un important militant pentru drepturile românilor din Transilvania, participând alături de alți reprezentanți ai Școlii Ardelene la redactarea celebrei declarații de emancipare a românilor transilvăneni, *Supplex Libellus Valachorum*.

A publicat o serie de lucrări teologice, istorice, filologice, predici; a tradus și prelucrat lucrări cu caracter economic. În lucrările sale istorice a combătut opiniile lui Franz Josef Sulzer, Josef Karl Eder, Johann Christian von Engel și Jernej Kopitar, care contestau romanitatea și continuitatea românilor pe teritoriul fostei Dacii.

Lucrări teologice:

- *Procanon ce cuprinde în sine ceale ce sânt de lipsă spre înțelesul cel deplin și desăvârșit al canoanelor și a toată tocmeala bisericască spre folosul mai de seamă a românilor*, (1783, rămas în manuscris, a fost prima dată publicat de Constantin Erbiceanu la București, în 1894, apoi de preot profesor Grigorie Marcu, la Sibiu, 1948)

- *Protopapadichia, adecă puterea, drepturile sau privileghioanele protopopilor celor românești din Ardeal* (1795, rămasă în manuscris, publicată fragmentar de preotul Grigore Silași în foaia "Sionul Românesc", Viena, (1865 - 1866)

- *Protopapadichia*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ioan Chindriș, Cluj-Napoca, (1997)

- *Protopapadichia*, prefață de Pompiliu Teodor, bibliografie selectivă de Laura Stanciu, Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, (1998)

- *11 „iertăciuni”*, reeditată de Elie Dăianu, Cluj, (1906)

• *Didahii, adecă învățături pentru creșterea fiilor, la îngropăciunea pruncilor morți*, ediție, studiu introductiv, glosar și note de Laura Stanciu și Ioan Adrian Circa, Cluj-Napoca, (2011)

• *Prediche sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului*, 3 vol., Buda, 1810 - 1811, cu 63 predici, reeditată de Elie Dăianu, în 2 volume, Cluj, (1906)

• *Prediche sau învățături la toate duminicile și sărbătorile anului*, ediție îngrijită de Laura Stanciu și Alin-Mihai Gherman, Cluj-Napoca, Editura Mega, (2017)

• *Istoria Bisericii românilor atât a cestor dincoace, precum și a celor dincolo de Dunăre*, Buda.

• *Petru Maior, Istoria bisericii românilor*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ioan Chindriș, București, (1995)

Lucrări istorico-filologice:

• *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, Buda, (1812)

• *Răspunsul la cârtirea care s-au dat asupra persoanei lui Petru Maior, autorul Istoriei celei pentru începutul românilor în Dachia*, Buda, 1814 (republicată de G. Bogdan-Duică, Cluj, (1923)

• *Animadversiones in Recesionem Historiae De origine Valachorum în Dacia*, Pesta, (1815)

• *Ortographia româna și latino-valachica una cum clavi qua penetralia originationis vocum reserantur*, Buda, 1819

• *Petru Maior, Scrieri*, ediție îngrijită de Florea Fugariu, București, 1976

• *Petru Maior, Scrisori și documente inedite*, ediție îngrijită de Nicolae Albu, București, (1968)

• *Petru Maior, Scripta minora: ars literaria, animadversiones, epistolarium, ultimae*, ediție îngrijită de Ioan Chindriș, București, (1995)

Traduceri și prelucrări:

• *Învățătură pentru prăsirea pomilor*, Haint Francisc, Buda, (1812)

• *Învățătură de a face sirup și zahăr din mustul tuleilor de cucuruz, după ce s-au cules cucuruzul de pre ei*, întocmită de Ioan Nep. Neuhold, Buda, (1812)

• *Disertație a lui Ioan Burger - M. D. despre zahăr, carele din must de tulei de cucuruz și de jugastru*, Buda, (1813)

• *Învățătură despre agonisirea viței de vie și despre măiestria de a face vin, vinars și oțet*, întocmită de autorii Saptal, Rozier, Parmentier și Dussieux, Buda, (1813)

• *Învățătură pentru ferirea și doftoriiia boalelor celor ce se încing prin țeară și a celor ce se leagă și a unor boale sporadice, adică pe ici pe colo îmblătoare ale vitelor celor cu carne precum și a cailor, a oilor și a porcilor*, Buda, (1816)

• *Întâmplările lui Telemah, fiul lui Ulise (Odissevs), întocmite de Fénelon, arhiepiscopul Cambrei, Buda, (1818).*

1 martie - *Ziua Mărțișorului*

1 martie - *Ziua Mondială a Apărării și Protecției Civile*

1 martie - *Ziua Automobilistului Militar din Armata României*

1 martie - 75 de ani de la nașterea **Doinei Jela** (1 martie 1951, comuna Corbu, Constanța - 26 martie 2025), prozatoare, eseistă, editoare și jurnalistă din România, membră a Uniunii Scriitorilor din România;

3 martie - *Ziua Mondială a Scriitorului*

3 martie - *Ziua Națională a Republicii Bulgaria*

5 martie - *Ziua Mondială a Eficienței Energetice*

8 martie - *Ziua Internațională a Femeii*

8 martie - 75 de ani de la nașterea **Lidiei Kulikovski** (8 martie 1951, Nicoreni, Republica Moldova), bibliotecară și bibliografă din Republica Moldova. Lidia Kulikovski este autoarea a multor proiecte de cercetare bibliografică și coordonatoarea națională a proiectelor europene PULMAN, Calimera. A scris circa 200 de studii și cercetări, bibliografii, interviuri, prefețe, eseuri etc.;

9 martie - 25 de ani de la moartea lui **Petre Ghelmez** (2 martie 1932, Giurgiu - 9 martie 2001, București), poet, scriitor pentru copii, publicist și editor;

10 martie - 125 de ani dela moartea lui **Vasile Maniu** (24 decembrie 1824, Lugoj - 10 martie 1901, București), publicist, dramaturg, istoric și avocat român, deputat, participant la Revoluția Română de la 1848 și membru al Academiei Române;

11 martie - *Ziua Europeană a Victimelor Terorismului*

- 12 martie - 50 de ani de la moartea lui **Robert Ludlum** (25 mai 1927, New York - **12 martie 2001**, Florida), scriitor american specializat în genul thriller. Romanele sale au apărut în 33 de limbi și 40 de țări. Ludlum a folosit în publicarea cărților sale și pseudonimele *Jonathan Ryder* și *Michael Shepherd*;
- 13 martie - 50 de ani de la moartea lui **Sergiu Dan** (29 decembrie 1903, Piatra Neamț - **13 martie 1976**, București), scriitor, poet, traducător și jurnalist român de origine evreiască;
- 15 martie - **Ziua Mondială a Drepturilor Consumatorilor**
- 15 martie - **Ziua Maghiarilor de pretutindeni**
- 17 martie - **Ziua Națională a Irlandei: Ziua Sf. Patrick**
- 18 martie - 100 de ani de la nașterea lui **Romul Munteanu** (**18 martie 1926**, Călanu Mic, Hunedoara - 17 martie 2011, București), critic, istoric literar și editor român;
- 19 martie - 75 de ani de la moartea lui **Arthur Gorovei** (19 februarie 1864, Fălticeni - **19 martie 1951**, București), academician, folclorist, etnograf, membru de onoare din 1940 al Academiei Române;
- 20 martie - **Ziua Internațională a Francofoniei**
- 20 martie - **Ziua Internațională a Teatrului pentru Copii și Tineret**
- 20 martie - **Ziua Internațională a Astrologiei**
- 21 martie - **Ziua Internațională a Poeziei**
- 21 martie - **Ziua Internațională pentru Eliminarea Discriminării Rasiale**
- 21 martie - **Ziua Mondială a Copiilor cu Sindromul Down**
- 22 martie - **Ziua Mondială a Apei**
- 23 martie - **Ziua Mondială a Meteorologiei**
- 24 martie - **Ziua Mondială de Luptă împotriva Tuberculozei**
- 24 martie - 25 de ani de la moartea lui **Vasile Cărbăbiș** (3 februarie 1909, Arcani, Gorj - **24 martie 2001**, București), istoric și etnograf român, care s-a înscris în rândul cercetătorilor renumiți ai istoriei Olteniei;

- 25 martie - 225 de ani de la moartea lui **Novalis** (pe numele adevărat Friedrich Leopold von Hardenberg); (2 mai 1772, Wiederstedt, Imperiul Roman - **25 martie 1801**, Weißenfels, Imperiul Roman); unul dintre cei mai mari poeți și prozatori germani, considerat cel mai de seamă reprezentant al Cercului romanticilor de la Jena, cunoscut precum Școala de la Jena sau Romantism Jena. Influențat de Fichte, căruia i-a fost discipol, cultivă idealismul magic și extazul mistic;
- 24 martie - 100 de ani de la nașterea lui **Dario Fo** (**24 martie 1926**, Lombardia, Italia - 13 octombrie 2016, Milano, Italia), scriitor, scenograf, dramaturg, pictor, actor și regizor italian, laureat al *Premiului Nobel pentru Literatură* (**1997**);
- 25 martie - **Ziua Poliției Române**
- 25 martie - **Ziua Națională a Republicii Elene**
- 25 martie - 100 de ani de la nașterea lui **Mihai Horea** (**25 martie 1926**, Petea de Câmpie, Mureș - 27 ianuarie 2017), pictor;
- 26 martie - 100 de ani de la nașterea lui **Kallós Zoltán** (**26 martie 1926**, Bonțida, Cluj - 14 februarie 2018, Bonțida, Județul Cluj), folclorist maghiar, laureat al *Premiului Kossuth*;
- 27 martie - **Ziua Mondială a Teatrului**
- 27 martie - 25 de ani de la moartea lui **Nicolae Lupu** (24 martie 1921, Brașov - **27 martie 2001**, Sibiu), istoric și arheolog român, director al Muzeului Brukenthal (1948-1969), *Doctor Honoris Causa* al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu (2000);
- 27 martie - 75 de ani de la nașterea lui **Dan Brudașcu** (**27 martie 1951**, Ciucea, Cluj), traducător, muzeograf, realizator Radio - TV, ziarist; fost director studio TV și director editură în Cluj-Napoca; cadru universitar; profesor onorific al Universității Districtului Columbia, SUA;
- 27 martie - 125 de ani de la nașterea lui **Carl Barks** (**27 martie 1901**, Oregon, SUA - 25 august 2000, Oregon, SUA, caricaturist, pictor și autor de benzi desenate american. Este cel mai cunoscut autor pentru activitatea de creație a cărților de benzi desenate cu personaje Disney;
- 29 martie - 75 de ani de la nașterea lui **Roger Myerson** (**29 martie 1951**, Massachusetts, SUA), economist american, laureat al

Premiului Nobel pentru Economie (2007). Myerson a împărțit *Premiul Nobel pentru Științe Economice* cu alți doi economiști americani Leonid Hurwicz și Eric Maskin;

- 29 martie - 100 de ani de la nașterea lui **Lino Aldani (29 martie 1926**, Lombardia, Regatul Italiei - 31 ianuarie 2009, Lombardia, Italia), scriitor italian, considerat una dintre vocile semnificative ale science fiction-ului din această țară. Cărțile sale au fost traduse în șaisprezece limbi;
- 31 martie - 25 de ani de la moartea lui **Clifford Glenwood Shull (23 septembrie 1915**, Pennsylvania, SUA - **31 martie 2001**, Massachusetts, SUA), fizician american, laureat al *Premiului Nobel pentru Fizică* în **1994** împreună cu Bertram Brockhouse;
- 31 martie - 100 de ani de la nașterea lui **John Fowles (31 martie 1926**, Leigh-on-Sea, Anglia - 5 noiembrie 2005, Lyme Regis, Anglia), romancier și eseist englez. John Fowles a dobândit recunoașterea internațională o dată cu apariția primului său roman, *Colecționarul* (1963), al cărui succes la public i-a îngăduit să se dedice în întregime scrisului. A primit de îndată și elogiile criticii, fiind considerat un scriitor cu o forță imaginativă și inovatoare excepțională, reputație pe care următoarele sale romane au confirmat-o.

Gavril CADARIU

actor, regizor, director de teatru

- 68 de ani de la naștere -

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

Date biografice: 21 martie 1958, Harghita - 1 mai 2024, Târgu Mureș; actor, regizor de teatru și directorul Teatrului pentru Copii și Tineret Ariel (1998-2023); conferențiar universitar al Universității de Arte Târgu Mureș - departamentul de teatru și arte vizuale; directorul executiv al Fundației *Dramafest*; coordonator al Centrului de Exploatare Teatrală; regizor la Teatrul "Radu Stanca" din Sibiu (1995-1997).

Studii: Liceul industrial la Târgu Mureș, AAT Târgu Mureș - Facultatea de regie teatru.

Activitatea profesională: regizor tehnic la Academia de Teatru (1980-1990); regie de teatru în cadrul AAT Târgu Mureș (1990-1995).

În cariera de cadru didactic al Universității de Arte din Târgu Mureș, care a început în 2002, a fost mentorul studenților de la clasele de artele spectacolului - Regie.

A regizat mai multe spectacole la Teatrul Studio cu studenții - actori.

Gavril Cadariu a regizat și spectacole de teatru, de animație, precum și spectacole radiofonice, fiind nominalizat la premiul *Uniter* pentru spectacol radiofonic în 2006.

În 2011 a fost regizor invitat la un atelier de arta actorului la Universitatea din Connecticut, SUA. A participat constant la festivaluri în România și în afara țării (Ungaria, Austria, Germania, Macedonia, Republica Moldova).

Premii:

- Premiul II la festivalul *Alegoria*, Bistrița (1992)
- Premiul Fundației *Guga* pentru regia spectacolului *Moartea d-lui Platfus* la Sf. Gheorghe

Piese regizate:

- *Proscrisa* de Saviana Stănescu
- *Făptașii* de Thomas Janigk
- *Zurinka*
- *Voci* (2008)
- *Flautul fermecat* (2008)
- *Cel mai frumos cadou* (2006)
- *Amalia respiră adânc*
- *Animale de hârtie* (2009)

Studii și articole:

- *Premieră la Ariel*. În Cuvântul liber, 22 iunie 2006, p. 2

În anul 2024 i se acordă post mortem distincția de „Cetățean de Onoare” al orașului Târgu Mureș.

1 aprilie - *Ziua Internațională a Păsărilor*

2 aprilie - *Ziua Internațională a Cărții pentru Copii și Tineret*

2 aprilie - *Ziua internațională de Conștientizare a Autismului*

3 aprilie - *Ziua Jandarmeriei Române*

- 4 aprilie - **Ziua Academiei Române**
- 4 aprilie - 125 de ani de la nașterea lui **Ion Breazu** (4 aprilie 1901, Mihalț - 11 mai 1958, Cluj), istoric al literaturii transilvănene și critic literar;
- 5 aprilie - 100 de ani de la nașterea lui **András János**, cunoscut sub pseudonimul **Vistai**, (5 aprilie 1926, Viștea - 25 februarie 2006, București), scriitor, publicist și traducător maghiar din România. A fost unul dintre cei mai importanți cercetători ai istoriei și etnografiei Țării Călatei și redactor-șef al revistei *Művelődés* din București (1969-1974), având un rol important în dezvoltarea activității editoriale;
- 5 aprilie - 100 de ani de la nașterea lui **Malcolm Pasley** (5 aprilie 1926, Anglia, Regatul Unit - 4 martie 2004, Oxford, Regatul Unit), istoric literar, cunoscut îndeosebi pentru devotamentul său față de opera lui Franz Kafka și prin publicarea scrierilor acestuia;
- 5 aprilie - **Ziua NATO în România** (*prima duminică din luna aprilie*)
- 6 aprilie - 50 de ani de la moartea lui **Marie Kojecká-Karásková** (2 februarie 1904, Praga - 6 aprilie 1976, Praga), jurnalistă și traducătoare cehoslovacă, care a devenit cunoscută pentru traducerile sale numeroase de literatură română în limba cehă și pentru contribuția sa importantă la dezvoltarea relațiilor culturale româno-cehoslovace;
- 7 aprilie - **Ziua Mondială a Sănătății**
- 8 aprilie - **Ziua Mondială a Rromilor**
- 9 aprilie - **Ziua Universității de Arte din Târgu Mureș**
- 9 aprilie - 400 de ani de la moartea lui **Francis Bacon** (22 ianuarie 1561, Londra - 9 aprilie 1626, Londra), filosof, om de știință, jurist, orator, autor englez. A trăit la curtea engleză în timpul domniei reginei Elisabeta I a Angliei și apoi în timpul domniei lui Iacob I al Angliei;
- 10 aprilie - 75 de ani de la nașterea lui **Mircea Scarlat** (10 aprilie 1951 Cervența, Teleorman - 18 decembrie 1987), critic literar român;
- 12 aprilie - **Ziua Internațională a Aviației și Cosmonauticii**

- 12 aprilie - 25 de ani de la moartea lui **Dumitru Teaci** (25 noiembrie 1925, Târnova, Județul Hotin - **12 aprilie 2001**, București), pedolog, cartograf, profesor universitar, fondator al bonitării solurilor în România și unul dintre cei mai importanți pedologi ai generației sale. A contribuit decisiv la dezvoltarea metodelor de cartare, clasificare și bonitare a solurilor românești, având un impact semnificativ asupra agriculturii românești și internaționale.
- 13 aprilie - **Ziua Internațională a Rock-n-Roll-ului**
- 13 aprilie - 75 de ani de la nașterea lui **Petre Răileanu** (**13 aprilie 1951**, Brăila), critic literar și eseist român, ce s-a stabilit în anul 1992 în Franța, scrie în limbile franceză și română, fiind un specialist în avangarda română;
- 13 aprilie - 125 de ani de la nașterea lui **Jacques Lacan** (**13 aprilie 1901**, Paris, Franța - 9 septembrie 1981, Paris, Franța), proeminent psihanalist și psihiatru francez, cu contribuții remarcabile în psihanaliză, filosofie și teoria literară;
- 14 aprilie - 75 de ani de la nașterea lui **Gregory Paul Winter** (**14 aprilie 1951**, Leicester, Anglia), biochimist britanic, laureat al Premiului Nobel pentru Chimie (**2018**);
- 15 aprilie - **Ziua Internațională a Culturii**
- 15 aprilie - 100 de ani de la moartea lui **Vasile Stroescu** (11 noiembrie 1845, Trinca, Republica Moldova - **15 aprilie 1926**, București), cărturar de frunte, susținător al învățământului școlar și om politic român basarabean, filantrop și membru de onoare al Academiei Române, care a promovat cultura națională;
- 17 aprilie - 100 de ani de la moartea lui **Simion Teodorescu-Kirileanu** (7 martie 1879, Broșteni, Suceava - **17 aprilie 1926**, Holda; Suceava), învățător, folclorist și publicist român;
- 18 aprilie - **Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice**
- 18 aprilie - 125 de ani de la nașterea lui **Németh László** (**18 aprilie 1901**, Baia Mare - 3 martie 1975, Budapesta), scriitor maghiar;
- 21 aprilie - 100 de ani de la nașterea reginei **Elisabeta a II-a** (**21 aprilie 1926**, Greater London, Regatul Unit - 8 septembrie

2022, Aberdeenshire, Scoția, Regatul Unit), regina Marii Britanii și a Irlandei de Nord, din 1952 până la decesul acesteia în data de 8 septembrie 2022;

- 22 aprilie - *Ziua Mondială a Planetei Pământ (Earth Day)*
- 23 aprilie - *Ziua Forțelor Terestre Române*
- 23 aprilie - *Ziua Națională a Bibliotecarului Român*
- 23 aprilie - *Ziua Mondială a Cărții și a Dreptului de Autor*
- 23 aprilie - *Ziua Solidarității Tineretului*
- 23 aprilie - 75 de ani de la nașterea lui **Marius Dobrescu (23 aprilie 1951, Brăila)**, scriitor, jurnalist, traducător și eseist român. Este singurul specialist, în limba albaneză, agreat de scriitorul Ismail Kadare, care să-i traducă opera în limba română;
- 24 aprilie - 50 de ani de la moartea lui **Aurel Decei (15 aprilie 1905, Gura Râului, Sibiu - 24 aprilie 1976)**, istoric, orientalist și diplomat;
- 25 aprilie - *Semnarea Tratatului de Aderare a României la Uniunea Europeană* (intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007)
- 25 aprilie - *Ziua Justiției Militare*
- 26 aprilie - *Ziua Mondială a Proprietății Intelectuale*
- 26 aprilie - *Ziua Mondială a Orașelor Înfărățite (ultima duminică a lunii aprilie)*
- 27 aprilie - *Ziua Națională a Olandei*
- 28 aprilie - 25 de ani de la moartea lui **Mircea Zdrenghea (30 ianuarie 1914, Sebeșel, Alba - 28 aprilie 2001, Cluj)**, lingvist și filolog;
- 28 aprilie - 100 de ani de la nașterea lui **Harper Lee (28 aprilie 1926, Alabama, SUA - 19 februarie 2016, Alabama, SUA)**, scriitoare americană, cunoscută pentru romanul său din 1960, *Să ucizi o pasăre cântătoare*, singura ei carte, pentru care a luat *Premiul Pulitzer pentru ficțiune*;
- 29 aprilie - *Ziua Mondială a Dansului*
- 29 aprilie - *Ziua Veteranilor de Război*

29 aprilie - 75 de ani de la nașterea lui **Bogdan Ulmu** (29 aprilie 1951, București - 21 mai 2016, Iași), regizor de teatru, scriitor și publicist român;

29 aprilie - 75 de ani de la moartea lui **Ludwig Wittgenstein** (26 aprilie 1889, Viena - 29 aprilie 1951, Cambridge, Anglia), filosof austriac, autorul unor contribuții fundamentale în dezvoltarea logicii moderne și a filosofiei limbajului. În cursul vieții a publicat o singură carte: *Tractatus Logico-Philosophicus* (1921). Culegerea de prelegeri și notițe, în care mai târziu se distanțează de unele poziții inițial susținute în *Tractatus*, a fost publicată postum;

30 aprilie - *Ziua Infanteriei Române*

30 aprilie - *Ziua Internațională a Jazz-ului*

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

DÓSA Géza

pictor

- 155 de ani de la moarte -

Date biografice: 1846, Aiud - 12 aprilie, 1871 la Târgu Mureș; pictor.

Studii: Colegiul Reformat din Târgu Mureș, avându-l profesor pe Gulyás Károly. S-a format la Școala din Baia Mare. Demonstrează că are un simț artistic deosebit încă de la vârsta de 10 ani, devenind elevul lui Simó Ferenc la Școala de Desen din Cluj.

Activitatea profesională: din anul 1861 va fi timp de trei ani asistentul profesorului de desen Péterfi Károly la Colegiul Reformat. Studii de specialitate la Academiile de Belle Arte din Viena (1866-1868) și München la clasa de studiu antic (1869), unde artistul reușește să asimileze temeinic elementele limbajului artistic și tehnic de ordine geometrică și cromatică.

Între 1870-1871 realizează în Transilvania principalele lucrări ale creației sale cu un grad accentuat de modernitate.

L-a înspiat pe Roth Miksa pentru vitraliul din Palatul Culturii Târgu Mureș cu titlul „Bethen Gábor și oamenii de știință”.

Expoziții comemorative la Cluj (1941) și la Budapesta (1944).

În data de 21 octombrie 2016 a fost inaugurată Galeria *Dósa Géza*, în aripa dreaptă a Palatului Culturii, etajul II. Expoziția va fi deschisă permanent.

Galeria *Dósa Géza* cuprinde un număr de peste 30 de lucrări în spațiul nou, special amenajat, într-o abordare cromatică și de panotare modernă, cu un

climat special creat lucrărilor de grafică preponderente. Ele provin din achiziții și donații.

În virtutea buneii și vechi colaborări cu Galeria Națională Ungară din Budapesta, pentru a întregi viziunea asupra creației artistului, sunt expuse câteva reproduceri ale unor lucrări aflate în patrimoniul instituției maghiare - „Bethlen Gabor printre savanți”.

Tot în sensul unei mai cuprinzătoare imagini a creației de autor și în sensul dialogului public, privat a fost inclusă temporar o lucrare dintr-o colecție târgumureșeană privată cu o foarte rafinată armonie cromatică - „Fetiță cu tavă.”

Din păcate, un număr însemnat din lucrările realizate în viața tragic de scurtă a lui Dósa Géza s-au pierdut.

Artistul Dósa Géza face parte din rândul artiștilor târgumureșeni stinși din viață timpuriu, cu un destin zbuciumat, dar care, în scurta sa existență de doar 25 de ani, a reușit să demonstreze o bună parte a adevăratului talent; mărturie stau studiile, schițele, compozițiile și lucrările sale finite, străduindu-se să fie în consonanță cu contextul artei moderne a timpului.

Un instrument foarte util pentru aprofundarea expoziției este albumul „Dósa Géza”, a cărei autoare este istoricul de artă Szinyei Merse Anna, album de autor care optează pentru prezentarea cât mai amănunțită și mai documentată a vieții și creației artistului, fiind o prelucrare pe baze teoretice a moștenirii artistului, cu precizări de specialitate și prezentări ale fiecărei etape din creația lui Dósa Géza, repere biografice și reproduceri ale lucrărilor existente atât în patrimoniul Muzeului de Artă târgumureșean, cât și în cel budapestan.

- 1 mai - *Ziua Internațională a Solidarității Oamenilor Muncii*
- 2 mai - *Ziua Națională a Tineretului*
- 3 mai - *Ziua Mondială a Libertății Presei*
- 3 mai - *Ziua Mondială a Râsului (prima duminică din luna mai)*
- 3 mai - *Ziua Mamei (prima duminică din luna mai)*
- 4 mai - *Ziua Națională a Inimii în România*

- 4 mai - 100 de ani de la nașterea **Getei Brătescu (4 mai 1926, Ploiești - 19 septembrie 2018, București)**, pictoriță, grafician, artist decorator, eseistă și scriitoare. Este considerată una dintre cele mai remarcabile femei avangardiste din Europa de Est. Opera sa artistică include lucrări de grafică, desen, colaj, fotografie și ilustrație de carte;
- 4 mai - 150 de ani de la nașterea lui **Nicolae. I. Apostolescu (4 mai 1876, Alexandria - 2 noiembrie 1918, Pitești)**, istoric literar comparatist român, doctor la Sorbona în 1909 cu două teze, publicate în același an la Paris, prefațate de Émile Faguet: *L’Influence des romantiques français sur la poésie roumaine* și *L’Ancienne versification roumaine*;
- 4 mai - 250 de ani de la nașterea lui **Johann Friedrich Herbart (4 mai 1776, Oldenburg, Germania - 11 august 1841, Göttingen, Germania)**, filosof, psiholog german, fondator al pedagogiei ca disciplină academică;
- 5 mai - **Ziua Europeană de Conștientizare pentru Drepturi Egale ale Persoanelor cu Deficiențe**
- 6 mai - 75 de ani de la moartea lui **Anna Schuller-Schullerus (20 aprilie 1869, Făgăraș - 6 mai 1951, Sibiu)**, povestitoare, scriitoare și dramaturg de limba germană din Transilvania, România;
- 8 mai - **Ziua Mondială a Crucii Roșii și Semilunii Roșii**
- 8 mai - **Ziua Victoriei împotriva Fascismului (1945)**
- 9 mai - **Ziua Independenței României (1877)**
- 9 mai - **Ziua Europei (Ziua Schuman)**
- 10 mai - **Ziua Adolescentului (a doua duminică din luna mai)**
- 12 mai - **Ziua Internațională a Asistenței Medicale (Nurse Day)**, aniversarea zilei de naștere a fondatoarei profesiei, Florence Nightingale, 12 mai 1820;
- 12 mai - 25 de ani de la moartea lui **Corneliu Omescu (24 septembrie 1936, Arad - 12 mai 2001, București)**, scriitor român, membru al Uniunii Scriitorilor din România din anul 1965;
- 14 mai - **Ziua Eroilor**

- 15 mai - *Ziua Internațională a Familiei*
- 15 mai - *Ziua Internațională de Acțiune pentru Climă*
- 15 mai - *Ziua Internațională a Latinității*
- 15 mai - *Ziua Națională a Medicului Veterinar*
- 15 mai - *Ziua Poliției Militare Române*
- 15 mai - *Ziua Chimiştilor Militari*
- 15 mai - *Ziua Europeană pentru Depistarea Melanomului*
- 15 mai - 75 de ani de la nașterea lui **Frank Anthony Wilczek** (15 mai 1951, New York, SUA), fizician american, laureat al *Premiului Nobel pentru Fizică* în 2004, împreună cu David Gross și David Politzer;
- 15 mai - 100 de ani de la nașterea lui **Aurel Martin** (15 mai 1926, Jibou, Sălaj - 15 decembrie 1993, București), istoric literar, critic literar și traducător român;
- 17 mai - *Ziua Mondială a Telecomunicațiilor și a Societății Informaționale*
- 17 mai - 125 de ani de la nașterea lui **Pompiliu Constantinescu** (17 mai 1901, București - 9 mai 1946, București), critic literar;
- 18 mai - *Ziua Internațională a Muzeelor*
- 18 mai - 75 de ani de la nașterea lui **Bernard Feringa** (18 mai 1951, Drenthe, Țările de Jos), chimist neerlandez, specializat în nanotehnologie moleculară. Este laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie* (2016), împreună cu Jean-Pierre Sauvage și Fraser Stoddart;
- 18 mai - 125 de ani de la nașterea lui **Vincent du Vigneaud** (18 mai 1901, Chicago, SUA - 11 decembrie 1978, New York, SUA), chimist american, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie* (1955);
- 20 mai - *Ziua Internațională a Metrologiei*
- 21 mai - *Ziua Mondială a Diversității Culturale pentru Dialog și Dezvoltare*

- 21 mai - 100 de ani de la nașterea lui **Constantin Arvinte (21 mai 1926, comuna Voinești, Iași - 1 mai 2021, București)**, compozitor, dirijor și folclorist român;
- 22 mai - **Ziua Internațională pentru Diversitate biologică**
- 23 mai - 75 de ani de la nașterea lui **Vintilă Mihăilescu (23 mai 1951, București - 22 martie 2020, București)**, antropolog, autobiograf, director de muzeu, profesor universitar, psihosociolog, publicist, scriitor de non-ficțiune și antropolog cultural român;
- 24 mai - **Ziua Europeană a Parcurilor**
- 26 mai - 50 de ani de la moartea lui **Martin Heidegger (26 septembrie 1889, Baden - 26 mai 1976, Freiburg)**, unul din cei mai importanți filozofi germani din secolul al XX-lea. Lucrarea sa capitală, „*Sein und Zeit*” (*Ființă și timp*, 1927), a contribuit la reconsiderarea fenomenologiei;
- 26 mai - 75 de ani de la moartea lui **Anton Golopenția (12 mai 1909, Prigor, Caraș - Severin - 26 mai 1951, închisoarea Văcărești)**, sociolog și geopolitician, unul din fondatorii școlii românești de geopolitică. În 2017 a fost ales membru post-mortem al Academiei Române;
- 27 mai - **Ziua Națională de comemorare a voievodului Mihai Viteazul**
- 29 mai - **Ziua Internațională a Forțelor ONU de Menținere a Păcii**
- 30 mai - 75 de ani de la moartea lui **Hermann Broch (1 noiembrie 1886, Viena - 30 mai 1951, Connecticut, SUA)**, prozator și eseist austriac;
- 30 mai - 125 de ani de la nașterea **Mariei Holban (30 mai 1901, București - 18 martie 1991, București)**, istoric, din 1990 membru corespondent al Academiei Române;
- 31 mai - **Ziua Românilor de Pretutindeni** (ultima duminică a lunii mai)
- 31 mai - **Ziua Mondială fără Tutun**
- 31 mai - **Ziua Geniștilor** (la 31 mai 1859, sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, se înființează prima unitate de geniu din armata română)

- 31 mai - 50 de ani de la moartea lui **Jacques Monod** (9 februarie 1910, Paris, Franța - **31 mai 1976**, Cannes, Franța), biochimist și microbiolog francez, laureat al *Premiului Nobel pentru Fiziologie sau Medicină (1965)*, împreună cu François Jacob și André Lwoff;
- 31 mai - 75 de ani de la nașterea lui **Serge Brussolo** (**31 mai 1951**, Paris), scriitor francez de science-fiction, thriller și roman istoric;
- 31 mai - 100 de ani de la nașterea lui **James Krüss** (**31 mai 1926**, Helgoland, Germania - 2 august 1997, Gran Canaria, Spania), poet și scriitor german, a scris cărți pentru copii. A câștigat prestigiosul premiu internațional, *Premiul Hans Christian Andersen*, la categoria Scriere, în 1968.

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

Ion VLASIU

Sculptor, pictor, scriitor

- 118 de ani de la naștere -

Date biografice: 6 mai 1908, Lechința, județul Mureș - 18 decembrie 1997, București); sculptor, pictor și scriitor român.

Studii: clasele primare în Lechința și Ogra sub ocrotirea bunicilor (fiind orfan de ambii părinți).

După școala de arte și meserii de la Târgu Mureș și-a continuat studiile la Academia de Arte Frumoase din Cluj (1928 - 1930) la clasa profesorului Romulus Ladea.

Activitatea profesională: muncitor la Atelierele principale CFR din Cluj (1926-1928).

Deschide prima expoziție personală de sculptură la Târgu Mureș, semnând cu pseudonimul Lukian Vlasiu (1932). Participă la numeroase expoziții de sculptură, desen, pictură la Cluj, București, Timișoara, Sighișoara, Brașov.

Editează la Cluj în colaborare cu alți artiști, revista de avangardă „Herald” în care semnează cu pseudonimul Saul Palaghia (1933). Deschide o școală liberă de sculptură la Cluj (1936).

Călătorește în străinătate la studii: la Praga, Belgrad, Budapesta, Zagreb, Veneția, Milano și Paris (1936-1938). La Paris participă cu trei sculpturi în

lemn la *Exposition Internationale de la Galerie Contemporaine*, expoziție personală de pictură și sculptură în piatră la Salon des Tuileris.

Tot la Paris acolo scrie și romanul autobiografic *Am plecat din sat* (1938)

Este numit profesor la Academia de arte frumoase din Timișoara (1938-1939). Ilustrează *Antologia poezilor tineri din Ardeal* (1939). Este primit în Asociația Scriitorilor din București (1940). Este numit inspector al Muzeelor din Transilvania (1942). Este redactor șef la revista *Arta Uniunii Artiștilor Plastici* (1963).

A primit numeroase premii artistice și literare, ordine și medalii:

- Premiul I al Academiei pentru sculptură (1928)
- Premiul Academiei Române pentru volumul *Am plecat din sat* (1939)
- Premiul I pentru bustul lui Puskin (1945)
- Ordinul "Meritul Cultural" clasa II (1968)
- Titlul de *Artist Emerit* și medalia comemorativă "Eminescu-Creangă" (1969)
- Premiul II pentru sculptură la Expoziția de artă plastică ardeleană, organizată de *Astra* la Cluj (1939)
- A fost distins cu Ordinul Meritul Cultural clasa I pentru merite deosebite (1971)

Opera sculpturală (selecție):

- Maternitate, Parcul Floreasca
- Maternitate, Grădina Icoanei
- Maternitate (București, 1958) - se află în Parcul Floreasca
- Horia, Cloșca și Crișan (Cluj, 1974)
- Monumentul Unirii (Blaj, 1975)
- Monumentul lui Aurel Vlaicu (Târgu-Mureș 1976)
- Ion Creangă (Piatra Neamț, 1983)

Monumentul lui Constantin Romanu Vivu - martir al Revoluției de la 1848-1849 este opera artistului, fiind dezvelit în Sângeorgiu de Mureș, în septembrie 1989, localitatea în care revoluționarul a fost executat.

Opera literară:

A debutat cu versuri în revista „O lume nouă”, în 1930.

Proză:

- *Am plecat din sat*, roman, 1938
- *Poveste cu năluci*, 1941
- *Drum spre oameni*, 1962
- *O singură iubire*, 1965
- *Puiul de veveriță*, 1967
- *În spațiu și timp*, vol. I 1970, vol. II 1971, vol. III 1973, vol. IV 1987
- *Ghicatori pentru copii*, 1971
- *Lumea poveștilor*, 1972
- *Cartea de toate zilele*, 1984

- *Monolog asimetric*, 1988
- *Obraze și măști*, 1995
- *Succes moral*, 1985
- *Vlăsiile și alte poeme*, 2004

1 iunie - **Ziua Internațională a Copilului**

3 iunie - 350 de ani de la nașterea lui **Apor Péter** (3 iunie 1676, Turia, Covasna - 22 septembrie 1752, Turia, Covasna), scriitor, poet și memorialist. A fost nepotul scriitorului Ștefan Apor;

4 iunie - **Ziua Internațională a Copiilor Victime ale Agresiunii**

4 iunie - **Ziua Tratatului de la Trianon**

4 iunie - 100 de ani de la nașterea lui **Réz Ádám** (4 iunie 1926, Arad - 13 septembrie 1978, Budapesta), scriitor, critic literar și de artă, jurnalist și traducător maghiar originar din România;

5 iunie - **Ziua Națională a Învățătorului** (din 2008)

5 iunie - **Ziua Mondială a Mediului**

5 iunie - **Ziua Națională a Regatului Danemarcei**

5 iunie - 100 de ani de la nașterea lui **Hubert Juin**, pseudonimul lui Hubert Loescher, (5 iunie 1926, Valonia, Belgia - 3 iunie 1987, Paris, Franța), poet, romancier, eseist și critic literar francofon belgian;

6 iunie - **Ziua Națională a Suediei**

7 iunie - 50 de ani de la moartea lui **Aurelian Sacerdoțeanu** (20 decembrie 1904, Costești, Vâlcea - 7 iunie 1976, București), istoric și arhivist român, care a avut merite importante în dezvoltarea învățământului arhivistic românesc. A fost director al Arhivelor Statului (1938-1953) și profesor universitar. A fost membru al Comisiei Monumentelor Istorice (1939-1948),

director al revistei *Hrisovul*, buletinul Școlii de Arhivistică (1941-1947);

8 iunie - *Ziua Mondială a Oceanelor*

8 iunie - 150 de ani de la moartea scriitoarei Amandine Lucille Aurore Dupin de Francneil, viitoarea baroană Dudevant, **George Sand** - pseudonim literar (1 iulie 1804 - **8 iunie 1876**), scriitoare și feministă franceză;

10 iunie - *Ziua Parașutiștilor Militari Români*

10 iunie - *Ziua Mondială Art Nouveau*

10 iunie - 100 de ani de la moartea lui **Antoni Gaudi** (25 iunie 1852, Catalonia, Spania - **10 iunie 1926**, Barcelona, Spania), arhitect spaniol faimos atât pentru stilul său unic cât și pentru proiectele sale puternic individualizate. Deși a fost catalogat alături de stilul Art Nouveau, Gaudi a creat un întreg stil original;

11 iunie - 250 de ani de la nașterea lui **John Constable** (**11 iunie 1776**, Anglia, Regatul Marii Britanii - 31 martie 1837, Anglia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei), remarcabil pictor peisagist englez de factură romantică. Opera lui se caracterizează printr-o permanentă tensiune între observarea minuțioasă a naturii și neglițarea desenului în favoarea culorii;

13 iunie - 100 de ani de la nașterea lui **Paul Miron** (**3 iunie 1926**, Boroaia, Suceava - 17 aprilie 2008, Freiburg, Germania), lingvist și filolog român, cadru didactic la Universitatea din Freiburg, primul profesor universitar de limbă și literatură română din Germania;

14 iunie - *Ziua Mondială a Donatorului de Sânge*

14 iunie - 125 de ani de la moartea lui **Alexandru Bădăuță** (**14 iunie 1901**, Teleorman - 18 mai 1983, București), prozator, memorialist și eseist român;

16 iunie - 50 de ani de la moartea lui **Isaia Răcăciuni** (născut Isaia Nacht, 21 septembrie 1900, Răcăciuni, județul Bacău - **16 iunie 1976**, București), scriitor și traducător român de origine evreiască;

- 17 iunie - *Ziua Mondială pentru Combaterea Deșertificării și a Secetei*
- 17 iunie - 25 de ani de la moartea lui **Donald J. Cram** (22 aprilie 1919, Vermont, SUA - **17 iunie 2001**, California, SUA), chimist american, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie (1987)*;
- 20 iunie - *Ziua Mondială a Refugiaților*
- 21 iunie - *Ziua Muzicii Europene*
- 21 iunie - 50 de ani de la moartea lui **Csehi Gyula** (26 noiembrie 1910, Satu Mare - **21 iunie 1976**, Cluj Napoca), istoric și critic literar maghiar transilvănean;
- 24 iunie - *Ziua Avocatului Român*
- 24 iunie - *Ziua Internațională a lei*
- 25 iunie - *Ziua umorului maghiar - Ziua de naștere a lui Karinthy Frigyes (25 iunie 1887)*
- 25 iunie - *Ziua internațională a navigatorului (Day of the Seafarer)*
- 26 iunie - *Ziua Internațională de Luptă împotriva Abuzului și Traficului Illicit de Droguri*
- 26 iunie - *Ziua Internațională pentru Susținerea Victimelor Torturii*
- 26 iunie - *Ziua internațională de Colaborare în favoarea Păcii și Democrației*
- 26 iunie - *Ziua Drapelului Național al României*
- 27 iunie - *Ziua Mondială a Pescuitului*
- 28 iunie - 75 de ani de la nașterea lui **Virgil Mihaiu** (**28 iunie 1951**, Cluj), scriitor, jazzolog și diplomat, profesor de estetica jazzului, promotor cultural, performer de jazz - poetry;
- 28 iunie - 125 de ani de la nașterea lui **Domokos Pál Péter** (**28 iunie 1901**, Budapesta, Ungaria - **19 februarie 1992**, Budapesta, Ungaria), istoric, profesor și funcționar, laureat al *Premiului Széchenyi (1991)*;
- 29 iunie - *Ziua Lucrătorilor din Penitenciarele din România*
- 29 iunie - *Ziua Internațională a Dunării*

- 29 iunie - 75 de ani de la nașterea lui **Horea-Remus Epure (29 iunie 1951, Târgu Mureș)**, artist plastic, grafician, caricaturist. Tehnici: grafică în tuș și color, acuarelă și caricatură. Este membru al A. A. P. Mureș din 24 aprilie 1980. Are lucrări în colecții parivate din țară și străinătate, organizând zeci de expoziții personale în România și străinătate;
- 30 iunie - 100 de ani de la nașterea lui **Paul Berg (30 iunie 1926, New York, SUA - 5 februarie 2023, California, SUA)**, chimist evreu-american, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie (1980)*.

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

Anton BADEA

muzeograf, cercetător

- 95 de ani de la naștere -

Date biografice: 23 iunie 1931, București - 1993 Reghin; muzeograf, cercetător.

Studii: a absolvit Școala Medie Tehnică Agricolă; UBB Cluj Napoca - Facultatea de Istorie (1973).

Activitatea profesională: a înființat Muzeul Etnografic din Reghin (1960), dedicându-se căutării și descoperirii creațiilor locuitorilor din Valea Mureșului, Valea Beicii, Gurghiului și a Luțului, din Munții Călimani și Câmpia Transilvaniei.

A adunat numeroase obiecte din diferite domenii: ocupații de bază (agricultură, creșterea animalelor, plugărit, lucrul la pădure), ocupații secundare (culesul din natură, albinărit, pescuit, vânatoare), meșteșuguri populare (dulgherit, fierărie, olărit, cojocărit, sumănărit, țesut, brodat), unelte și instalații tehnice, costume populare, țesături, icoane pe sticlă.

A constituit o colecție formată din 4.300 piese muzeale, 11 filme pe 16 mm, aprox. 5.000 diapozitive, peste 15.000 filme fotografice.

A realizat numeroase expoziții temporare: Arta populară din zona Văii Gurghiului (1966), Unelte și tehnică populară de pe Valea Mureșului și Câmpia Transilvaniei (1972), Arta lemnului (1975), Obiceiuri tradiționale de pe Mureș și Câmpie (1977), Arhitectura populară de pe Mureșul Superior și Câmpia Transilvaniei (1980), Arta cojocăritului (1981), Imagini din istoricul

agriculturii, păstoritului și albinăritului (1984), Ornamentica populară, mărturia permanenței românești pe aceste meleaguri (1989).

A lăsat o arhivă etnografică bogată; fișele cu descrierea obiectelor erau însoțite de imagini fotografice, desene și schițe. A realizat 66 filme etnografice, cuprinzând 23 de teme: Plugarul, Cununa de la secerat, Treieratul cu îmblăciul, Pescuitul cu ostia, Vânătoare de albine, Jocuri de priveghi.

Studii și articole:

- *Tipuri de pluguri cu cormană de lemn în zona Mureșului Superior și Câmpia Transilvaniei*. În: *Terra Nostra*, București, vol. 3, 1973.

- *Unelte și instalații de oloit în colecția Muzeului Etnografic din Reghin*. În: *Cibinum*, Sibiu, 1969-1973.

- *Contribuții la cunoașterea uneltelor și metodelor de pescuit pe Mureșul Superior*. În: *Marisia*, Târgu Mureș, vol. 5, 1975.

- *Trei obiceiuri din Câmpia Transilvaniei*. În: *Marisia*, Târgu Mureș, vol. 5, 1975.

- *Muzeul Etnografic din Reghin - bilanț și perspective*. În: *Steaua roșie*, 4 ian. 1985.

În anul 1998 primește distincția de „Cetățean de onoare” post-mortem al municipiului Reghin.

1 iulie - **Ziua Muzicilor Militare** (prima fanfară militară a fost înființată la Iași în cadrul Strajei Pământești, în 1 iulie 1831)

1 iulie - 25 de ani de la moartea lui **Nikolai Basov** (14 decembrie 1922, Rusia - **1 iulie 2001**, Moscova, Rusia), fizician, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică, împreună cu Aleksandr Prohorov și Charles Hard Townes (**1964**), pentru munca lor de pionierat în domeniul maserilor și laserilor;

1 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Robert Fogel** (**1 iulie 1926**, New York, SUA - 11 iunie 2013, Illinois, SUA), economist american, laureat al Premiului Nobel pentru economie (**1993**);

- 2 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Octavian Paler** (2 iulie 1926, Lisa, Brașov - 7 mai 2007, București), poet, prozator, eseist, jurnalist și om politic;
- 1 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ursu** (1 iulie 1926, Soroca, Basarabia - 17 noiembrie 1985, torturat la penitenciarul din Calea Rahovei, București), inginer constructor, poet, scriitor și disident român;
- 2 iulie - 125 de ani de la moartea lui **Theodor Șerbănescu** (29 decembrie 1839, Tecuci - 2 iulie 1901, Brăila), poet și traducător român în cercul societății literare Junimea, din 1984 membru corespondent al Academiei Române, secțiunea literară;
- 4 iulie - *Ziua Națională a Statelor Unite ale Americii*
- 4 iulie - *Ziua Crucii Roșii Române*
- 4 iulie - 75 de ani de la nașterea lui **Vladimir Tismăneanu** (4 iulie 1951, Brașov), politolog român de origine evreiască, stabilit în Statele Unite. Este profesor de științe politice la Universitatea Maryland și specialist în teoria sistemelor politice, politici comparate, analiza ideologiilor și mișcărilor revoluționare din secolul al XX-lea;
- 4 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Vasile Vasilache** (4 iulie 1926, Unțești, Republica Moldova - 8 iulie 2008, Chișinău, Republica Moldova), eseist, jurnalist, nuvelist, pedagog, romancier, scenarist de film și scriitor român basarabean;
- 5 iulie - *Ziua Justiției Române* (prima duminică a lunii iulie)
- 7 iulie - 75 de ani de la moartea lui **Dimitrie Voinov** (6 februarie 1867, Focșani - 7 iulie 1951, București). A avut multiple specializări: biolog, zoolog, histolog, citolog, fondatorul școlii românești de citologie. Membru titular (din 1927) al Academiei Române;
- 7 iulie - 125 de ani de la moartea scriitoarei **Johanna Spyri** (12 iunie 1827, Hirzel, Elveția - 7 iulie 1901, Zürich, Elveția), scriitoare elvețiană (de limbă germană), autoare de cărți pentru copii;
- 10 iulie - 75 de ani de la nașterea lui **Vasile Mureșan** (10 iulie 1951, Cluj Napoca), sculptor, pictor, muzeograf expert la Muzeul de

Etnografie Județean Mureș, membru A. A. P. Mureș, consilier artistic, din anul 2004;

11 iulie - **Ziua Mondială a Populației**

11 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Pierre de Boisdeffre (11 iulie 1926, Paris, Franța - 23 mai 2002, Paris, Franța)**, istoric, diplomat și critic literar francez;

12 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Victor Babeș (28 iulie 1854, Viena - 19 octombrie 1926, București)**, bacteriolog și morfopatolog român, membru al Academiei Române din 1893;

13 iulie - **Ziua Națională a Contabilului Român**

14 iulie - **Ziua Națională a Franței**

14 iulie - 100 de ani de la nașterea poetei **Bede Anna (14 iulie 1926, Budapesta, Ungaria - 30 martie 2009, Hajdú-Bihar, Ungaria)**, poetă și traducătoare maghiară;

15 iulie - 275 de ani de la nașterea lui **Gyarmathi Sámuel (15 iulie 1751, Cluj - 4 martie 1830, Cluj)**, medic și filolog maghiar;

16 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Irwin Rose (16 iulie 1926, New York, SUA - 2 iunie 2015, Massachusetts, SUA)**, chimist evreu-american, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie (2004)*;

18 iulie - **Ziua Internațională Nelson Mandela**

18 iulie - 75 de ani de la nașterea lui **Dan Grădinaru (18 iulie 1951, Pucioasa, Dâmbovița)**, prozator, critic și istoric literar. Din 2018 este membru al Uniunii Scriitorilor din Romania;

20 iulie - **Ziua Aviației Române și a Forțelor Aeriene**

20 iulie - **Ziua Mondială a Șahului** (din 1966)

22 iulie - 25 de ani de la moartea lui **Indro Montanelli (22 aprilie 1909, Toscana, Italia - 22 iulie 2001, Milano, Italia)**, jurnalist, scriitor și istoric italian. Numeroasele sale articole și publicații l-au făcut în Italia una din cele mai importante, populare și influente personalități ale secolului al XX-lea;

23 iulie - **Ziua Presei Militare**

24 iulie - **Ziua Poliției de Frontieră - Ziua Grănicerilor Români**

- 24 iulie - 50 de ani de la moartea lui **Paul Morand** (13 martie 1888, Paris - **4 iulie 1976**, Paris), prozator francez. A fost membru al grupului literar „Nouvelle revue française”. A avut și o carieră diplomatică, fiind ambasador al Franței la București (1943). Romanele sale, de notorietate mondială în perioada interbelică, au fost apreciate pentru evocarea mediilor cosmopolite, fantezie poetică și subtilitate psihologică. Reportajele sale de călătorie sunt spirituale și au un stil trepidant;
- 25 iulie - 100 de ani de la nașterea lui **Theodor Grigoriu** (**25 iulie 1926**, Galați - 21 mai 2014, București), compozitor și muzicolog;
- 25 iulie - 150 de ani de la nașterea lui **Mihai Codreanu** (**25 iulie 1876**, Iași - 23 octombrie 1957, Iași), poet, dramaturg, avocat și traducător român, membru corespondent al Academiei Române (1942). A fost considerat drept cel mai prolific sonetist român și părintele sonetului românesc;
- 26 iulie - **Ziua Arhivelor Militare ale României**
- 26 iulie - 50 de ani de la moartea lui **Dominic Stanca** (1 ianuarie 1926, Cluj - **26 iulie 1976**, Cluj), actor, autor, dramaturg, poet și traducător;
- 26 iulie - 125 de ani de la nașterea **Ninei Berberova** (**26 iulie 1901**, Sankt Petersburg - 26 septembrie 1993, Philadelphia), scriitoare franceză de origine rusă;
- 26 iulie - 50 de ani de la moartea lui **Nikolai Nosov** (23 noiembrie 1908, Kiev - **26 iulie 1976**, Moscova), scriitor sovietic, autor de literatură pentru copii și adolescenți;
- 28 iulie - 75 de ani de la nașterea lui **Constantin Stan** (**28 iulie 1951**, București - 9 august 2011, București), prozator și publicist român, membru al Uniunii Scriitorilor din România;
- 29 iulie - **Ziua Imnului Național al României**
- 31 iulie - 25 de ani de la moartea lui **Poul Anderson** (25 noiembrie 1926 - **31 iulie 2001**), scriitor american de science fiction, care și-a început cariera în timpul *Epocii de Aur* a genului și a continuat să scrie și să rămână popular până în secolul 21. Anderson a scris și romane fantasy, istorice, precum și o serie

de povestiri, primind numeroase premii, inclusiv șapte premii Hugo și trei premii Nebula.

31 iulie - 150 de ani de la moartea lui **Alexandru Lăzărescu** (cunoscut și sub pseudonimul Laerțiu) (30 decembrie 1830 - 31 iulie 1876), poet, publicist, dramaturg și critic de artă.

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

MÉSZÁROS József

bibliotecar, bibliograf, publicist

- 22 de ani de la moarte -

Date biografice: 1 august 1928, Săcueni, Bihor - 26 iulie 2004, Târgu Mureș), publicist, bibliotecar, bibliograf.

Studii: Liceul Economic din Oradea (1949); Facultatea de Filologie, Universitatea "Bolyai" din Cluj, secția limba și literatura maghiară (1953). A fost redactor la cotidianul *Vörös Zászló* (1953-1958), bibliotecar la Biblioteca Județeană Mureș (1958-1989), bibliotecar șef serviciu și director adjunct (1960-1989), coordonator al rețelei județene de biblioteci publice; lector al cursurilor de formare a bibliotecarilor.

A făcut cercetări în istoria culturii și a folclorului și a elaborat bibliografii, printre care amintim:

- Bibliografia operelor și referințelor critice despre poetul Szilágyi Domokos, într-un volum de poezii ale autorului (1974)
- Petőfi Sándor în presa maghiară din România
- Repertoriul revistei *Igaz Szó* (1953-1989)
- Kozma Dezső; Petőfi öröksége, București (1976)

Este coautor al lucrării: *A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája* (1966-1970).

A descoperit 150 de fotografii ale lui Orbán Balázs și este coautorul cărții *Pământ secuiesc în imagini* (1971). Colaborează cu diverse publicații periodice. Colaborează cu Studioul Teritorial de Radio Târgu Mureș; cu emisiuni de popularizare a poeziei maghiare și universale.

A fost Membru al Cercului Literar „Communitas”, EMKE (Asociația Maghiarilor din Transilvania); Fundația Kós Károly din Târgu Mureș.

Lucrări publicate:

- Félpercesek: Versek/Mészáros József (2001)
- Tömören - hazán: Félpercesek, Cluj Napoca (2004)

A publicat multe lucrări în colaborare, studii și articole.

Distincții:

- Premiul „Monoki István” al Asociației Culturale a Maghiarilor din România (1999)
- Titlul de „Cavaler al Culturii Maghiare”, Budapesta (2000).
- Diploma de Onoare „Pro Libro senator” (2003), acordată de Biblioteca Județeană Mureș.

- 2 august - 75 de ani de la nașterea lui **Marcel Iureș (2 august 1951, Băilești, Dolj)**, important actor român de compoziție, distins cu Ordinul *Serviciu Credincios* în grad de *Mare Cruce* de către Președintele României. Marcel Iureș a primit de două ori titlul de cel mai bun actor de teatru din România. Activitatea sa artistică este legată în principal de teatru. Din 1995, Marcel Iureș este președinte al Fundației Cultural Artistice Teatrul ACT, punând bazele celei de-a doua scene independente de teatru din România. Performanțele sale artistice în domeniul teatral sunt legate și de importante roluri în teatrul de televiziune și în teatrul radiofonic național;
- 3 august - 100 de ani de la nașterea lui **Neculai Alexandru Ursu (3 august 1926, Iași - 14 mai 2016, Iași)**, lingvist, filolog, editor și istoric literar român, a cărui activitate științifică se întinde pe 60 de ani;
- 4 august - 50 de ani de la nașterea lui **Ștefan Baștovoi (4 august 1976, Chișinău)**, cunoscut mai mult ca Savatie Baștovoi, eseist, poet, romancier, teolog și scriitor român din Republica Moldova;
- 6 august - **Ziua Mondială a Luptei pentru interzicerea Armei Nucleare - Ziua Hiroshimei**
- 6 august - 25 de ani de la moartea lui **Jorge Amado de Faria (10 august 1912, Itabuna, Brazilia - 6 august 2001, Salvador,**

Brazilia), scriitor brazilian. În romanele sale, a descris realitățile Braziliei și mai ales contradicțiile sociale ale epocii.

- 6 august - 50 de ani de la moartea lui **Gaëtan Picon** (19 septembrie 1915, Bordeaux, Franța - **6 august 1976**, Paris, Franța), eseist și critic de artă francez. A fost director al *Mercure de France* sub ministeriatul lui André Malraux, director general al artelor și literelor;
- 8 august - 100 de ani de la nașterea lui **Horia Stancu** (**8 august 1926**, Salcia, Teleorman - 14 octombrie 1983, București), medic și prozator, autor de romane istorice;
- 8 august - 125 de ani de la nașterea lui **Ernest Lawrence** (**8 august 1901**, Dakota de Sud, SUA - 27 august 1958, California, SUA), fizician american, laureat al *Premiului Nobel pentru Fizică* (**1939**);
- 9 august - *Ziua Internațională a Popoarelor Indigene*
- 9 august - *Ziua Internațională a Iubitorilor de Carte*
- 9 august - 125 de ani de la nașterea lui **Barta János** (**9 august 1901**, Szente, Ungaria - 18 aprilie 1988, Debrețin, Ungaria), istoric literar și profesor universitar maghiar;
- 11 august - 100 de ani de la nașterea lui **Aaron Klug** (**11 august 1926**, Želva, Lituania - 20 noiembrie 2018, Cambridge, Anglia), chimist britanic de origine lituaniană și de etnie evreiască, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie* (**1982**);
- 12 august - *Ziua Internațională a Tineretului*
- 14 august - 100 de ani de la nașterea lui **René Goscinny** (**14 august 1926**, Paris, Franța - 5 noiembrie 1977, Paris, Franța), autor francez de benzi desenate;
- 15 august - *Ziua Marinei Române*
- 19 august - 25 de ani de la moartea lui **Emanuel Vasiliu** (7 septembrie 1929, Chișinău - **19 august 2001**), lingvist român, membru titular din 1992 al Academiei Române. Între 1990 și 2001 era directorul Institutului de Fonetice și Dialectologie „Al. Rosetti” al Academiei Române;

- 19 august - 425 de ani de la moartea lui **Mihai Viteazul** (1558, Drăgoiești, Vâlcea - **19 august 1601**, Turda, Principatul Transilvaniei), domnul Țării Românești între 1593 - 1601. Pentru o perioadă (în 1600), conducător al celor trei state medievale care formează România de astăzi: Țara Românească, Transilvania și Moldova. Înainte de a ajunge pe tron, ca boier, a deținut dregătoriile de bănișor de Strehăia, stolnic domnesc și ban al Craiovei;
- 20 august - **Ziua Națională a Republicii Ungare** (celebrarea Sf. Ștefan, fondatorul Regatului Ungar și Sărbătoarea Constituției)
- 20 august - 75 de ani de la nașterea lui **Greg Bear** (**20 august 1951**, California, SUA - 19 noiembrie 2022), scriitor american de science-fiction și mainstream. Lucrările sale au acoperit teme diverse cum ar fi: conflictul galactic (seria The Forge of God), universuri artificiale (seria The Way), conștiința și practici culturale (Queen of Angels) sau evoluția accelerată (Blood Music, Radioul lui Darwin și Darwin's Children);
- 20 august - 125 de ani de la nașterea lui **Salvatore Quasimodo** (**20 august 1901**, Sicilia, Italia - 14 iunie 1968, Napoli, Italia), poet și traducător italian. Considerat unul dintre cei mai notabili poeți italieni ermetici, a devenit laureat al *Premiului Nobel pentru Literatură* în **1959**;
- 21 august - **Ziua Medicinii Militare**
- 22 august - 50 de ani de la moartea lui **Nagy Imre** (25 iulie 1893, Jigodin - **22 august 1976**, Miercurea Ciuc), pictor maghiar din România. Ca recunoaștere primește premiul grafic "Zichy Mihály" în 1939, iar în 1957 premiul de Maestru al Artei.
- 23 august - **Ziua Internațională de Comemorare a Comerțului cu Sclavi și a Abolirii acestuia**
- 23 august - **Ziua Europeană de Comemorare a Victimelor Stalinismului și Nazismului**
- 24 august - **Ziua Națională a Ucrainei** - Proclamarea Independenței, 1991
- 24 august - 75 de ani de la nașterea lui **Orson Scott Card** (**24 august 1951**), scriitor cunoscut mai ales pentru romanul Jocul lui Ender (Ender's Game), publicat în 1985. Pe lângă activitatea sa

de scriitor SF, Orson Card este un critic, scriitor politic și orator;

25 august - 50 de ani de la moartea lui **Eyvind Johnson** (n. 29 iulie 1900 - **25 august 1976**), scriitor suedez, laureat al *Premiului Nobel pentru Literatură* (1974), împreună cu Harry Martinson;

25 august - 250 de ani de la moartea lui **David Hume** (26 aprilie/7 mai 1711, Edinburgh, Regatul Marii Britanii - **25 august 1776**, Edinburgh, Regatul Marii Britanii), filozof, istoric și economist scoțian, un adept al empirismului, unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai Iluminismului scoțian. A fost un critic neobosit al dogmatismului metafizic și religios, devenind celebru pentru modul curajos în care a abordat, de pe poziții sceptice, o serie de subiecte filozofice cum ar fi cauzalitatea, probabilitatea, identitatea personală sau originea virtuții;

27 august - **Ziua Națională a Republicii Moldova**

30 august - 125 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Știubei** (**30 august 1901**, Bacău - 17 februarie 1986, Mettmann, Germania), pictor de marine, portretist, ilustrator de carte, machetator de mărci poștale, creator de afișe și calendare, decorator de interioare de nave, creator de intarsii și comandor român al Marinei Militare Regale Române sub regii Ferdinand I al României și Carol al II-lea;

31 august - **Ziua Limbii Române.**

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

SZŐCS Kálmán

poet, ziarist

- 53 de ani de la moarte -

Date biografice: 18 septembrie 1942 la Târgu Mureș - 20 august 1973; poet și jurnalist maghiar transilvănean.

Mama lui a fost dusă la Auschwitz, iar el însuși a fost ascuns de prietenii părinților săi. Această experiență tragică din copilărie a devenit ulterior motivul de bază al versurilor sale: dorul de iubire, tonul nostalgic.

Studii: s urmat studiile liceale la Târgu Mureș.

Activitatea profesională: în 1963 a fost profesor româno-maghiar la Colegiul Pedagogic din Târgu Mureș, în 1964 a fost profesor la Gruisor, județul Mureș, în 1965 la revista *Pionier* din București, iar între anii 1965-1966 a lucrat ca profesor la Praid.

Din 1965 a fost redactor la ziarul *Vörös Zászló* (*Steagul roșu*) din Târgu Mureș.

A început să scrie de foarte timpuriu, primele sale poezii fiindu-i publicate în anul 1962. Colaborează cu publicațiile literare *Utunk* și *Igaz Szó* încă de la vârsta adolescenței.

În poeziile lui Kálmán Szócs, singurătatea însăși are un sens metaforic, nu denotă emoții sau situații de viață care pot fi precis definite, ci exprimă un sentiment de bine care determină întregul comportament al poetului.

Prin poezie, Szócs Kálmán se caută pe sine; poezia îi dă un sens al puterii (*Ars poetica*). Poeziile sale se caracterizează prin protestul împotriva alienării, criza de personalitate a poetului modern, poezia devenind astfel un fel de echilibru într-o stare de descumpănire sufletească.

Se consideră că Szócs Kálmán leagă primele două valuri ale generației „Forras”, prin simțul deosebit al formei. Fostul student la filologie, devenit profesor, și-a înșușit elemente fundamentale ale culturii, simțindu-se atras de frumusețea și echilibrul clasicilor.

Ciclul *Convorbirile mele cu clasicii* care încheie volumul *Noul Columb* este constituit din profile literare desprinse din literatura universală. Noțiunea de clasic este înțeleasă de Szócs Kálmán în accepțiunea sa de valoare.

Volume publicate:

• *Lelkemben gyermekkorusok* (Coruri de copii), poezii, cu prefață de Székely János, București, 1965.

• *Csöndes kiáltvány* (Manifest tăcut), poezii, București, 1967.

• *Papírhajók* (Bărci de hârtie), poezii, București, 1968.

• *Új Kolumbusz* (Noul Columb), poezii, Cluj, 1971.

• *Születésnapok* (Zile de naștere), piesă de teatru, Târgu Mureș, 1971.

• *Játékaim* (Jocurile mele), poezii, București, 1972.

După moarte i-au fost editate cărțile:

• *Töklámpás* (Felinar de bostan), poezii, București, 1974.

• *A legszebb éneket kerestem* (Am căutat cântecul cel mai frumos), poezii alese, selectate și prefațate de Csiki László, București, 1977.

• *Megjött a tornatanár* (A venit profesorul de gimnastică), piesă, Târgu Mureș, 1979.

• *Küldj milliárd palackot* (Trimite un miliard de sticle), poezii selectate, cu o prefață de Sütő János, editura Mentor, Târgu Mureș, 1995.

• *Válogatott versek* (Poezii alese), selectate și editate de Fekete Vince, Csíkszereda, Editura Harghita, Fundația Székelyföld, 2019.

În 1972 a primit Premiul Asociației Scriitorilor din Târgu Mureș.

- 1 septembrie - *Ziua Diplomației Române*
- 1 septembrie - *Ziua Informaticienilor Militari Români*
- 1 septembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Timothy Zahn** (1 septembrie 1951, Chicago, Illinois), scriitor de romane și povestiri științifico-fantastice. Nuvela sa *Cascade Point* a câștigat Premiul *Hugo* în 1984;
- 1 septembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Marin Iordă**, pe numele real Marin Iordache (1 septembrie 1901, București - 25 iunie 1972, București), regizor, scenarist, actor, scriitor, pictor și grafician;
- 3 septembrie - 150 de ani de la nașterea lui **Constantin Kirilșescu** (3 septembrie 1876, București - 12 august 1965, București), om de știință, biolog, zoolog, doctor în științele naturii, membru al Academiei Române, publicist și istoric român;
- 6 septembrie - *Ziua Europeană a Culturii Iudaice* (prima duminică a lunii septembrie)
- 6 septembrie - 150 de ani de la nașterea lui **John James Rickard Macleod** (6 septembrie 1876, Scoția, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei - 16 martie 1935, Aberdeen, Scoția, Regatul Unit), medic și fiziolog scoțian, laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie sau Medicină (1923);
- 7 septembrie - 25 de ani de la moartea lui **Pompiliu Teodor** (19 iulie 1930, Hunedoara - 7 septembrie 2001, Cluj-Napoca), istoric român, membru corespondent (1990) al Academiei Române. A fost o personalitate academică și culturală proeminentă, distinsă prin modul exemplar în care și-a asumat condiția de dascăl și de intelectual. Deschizător de drum în domenii ca: istoria ideilor, iluminismul românesc, istoria istoriografiei și istoria bisericii, Pompiliu Teodor a excelat și prin proiectele sale instituționale puse în serviciul modernizării Universității Babeș-Bolyai;
- 8 septembrie - *Ziua Internațională a Alfabetizării*

8 septembrie - *Ziua Petrolistului Român*

8 septembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Markó Béla (8 septembrie 1951, Târgu Secuiesc, Covasna)**, scriitor, traducător și politician, președinte al UDMR din 1993 până în 2011. Poet și traducător de limbă maghiară, Béla Markó a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România (1978), membru al Uniunii Scriitorilor din Ungaria (1990) și secretar general al grupului P.E.N. al Scriitorilor Maghiari din România (1990). De asemenea, în perioada 1990 - 1996 a fost secretar al Filialei Uniunii Scriitorilor din Târgu Mureș;

8 septembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Gavril Ștrempel**, alternativ Gabriel Ștrempel, (**8 septembrie 1926, Satu Mare - 1 decembrie 2020, București**), istoric literar, filolog și bibliograf, director al Bibliotecii Academiei și membru de onoare (din 1993) al Academiei Române;

8 septembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Petre Sălcudeanu, (8 septembrie 1926, Turda - 6 noiembrie 2005, București)**, scriitor și scenarist de film;

8 septembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Bănuțescu (8 septembrie 1926, comuna Făcăeni, Ialomița - 25 mai 1998, București)**, scriitor;

8 septembrie - 100 de ani de la moartea lui **Vasile Bogrea (26 septembrie/8 octombrie 1881, Târnuț, Ucraina - 8 septembrie 1926, Viena)**, lingvist și filolog român, membru corespondent (din 1920) al Academiei Române;

9 septembrie - *Ziua Mondială a Frumuseții*

9 septembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Gabriel Stănescu (9 septembrie 1951, București - 22 noiembrie 2010, București)**, poet optzecist, eseist, editor și membru al Uniunii Scriitorilor din România;

9 septembrie - 125 de ani de la moartea lui **Henri de Toulouse-Lautrec (24 noiembrie 1864, Albi, Franța - 9 septembrie 1901, Aquitaine, Franța)**, pictor și litograf francez din perioada postimpresionistă;

12 septembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Abafáy Gusztáv (12 septembrie 1901, Budapesta, Ungaria - 2 martie 1995,**

Landshut, Germania), scriitor, istoric literar și publicist maghiar din România;

13 septembrie - **Ziua Pompierilor din România**

14 septembrie - **Ziua Inginerului Român**

14 septembrie - **Ziua Muntelui, în România**

14 septembrie - 100 de ani de la nașterea **Michel Butor** (14 septembrie 1926, Mons-en-Barœul, Franța - 24 august 2016, Contamine-sur-Arve, Franța), poet, romancier și eseist francez, reprezentant al „noului roman”;

14 septembrie - 150 de ani de la nașterea lui **Alexandru I. Lapedatu** (14 septembrie 1876, Săcele, Brașov - 30 august 1950, Sighetu Marmăției, Maramureș), istoric, om de cultură, publicist, profesor, om politic, diplomat, orator;

14 septembrie - 175 de ani de la moartea lui **James Fenimore Cooper** (15 septembrie 1789, New Jersey, SUA - 4 septembrie 1851, New York, SUA), scriitor american prolific de la începutul secolului al XIX-lea. Poveștile sale istorice de dragoste despre viața indienilor au creat o formă unică a literaturii americane;

15 septembrie - **Ziua Internațională a Democrației**

15 septembrie - 50 de ani de la nașterea lui **Alexandru Tomescu** (15 septembrie 1976, București), violonist român, câștigător al numeroase premii naționale și internaționale la festivalurile de muzică clasică. De la debutul său din 1985, a susținut peste 200 de concerte și recitaluri în 26 de țări (Franța, Olanda, Japonia). Pentru măiestria lui, i-a fost acordat de către statul român privilegiul de a cânta pe vioara *Stradivarius* care fusese anterior în posesia muzicianului Ion Voicu;

15 septembrie - 100 de ani de la moartea lui **Rudolf Christian Eucken** (5 ianuarie 1846, Aurich, Germania - 15 septembrie 1926, Jena, Germania), filosof german, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1908);

15 septembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Elie Carafoli** (15 septembrie 1901, Veria, Grecia - 24 octombrie 1983, București), inginer de origine aromână, constructor de avioane, creatorul școlii românești de aerodinamică, membru al

Academiei Române din 1948, considerat unul dintre pionierii aeronauticii;

- 16 septembrie - **Ziua Internațională pentru Protecția Stratului de Ozon**
- 17 septembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Dan Ciachir (17 septembrie 1951)**, scriitor, memorialist și publicist, care s-a afirmat și ca poet, eseist și critic literar;
- 18 septembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Ben Carson (18 septembrie 1951)**, scriitor, renumit neurochirurg, actualmente retras din activitate. De asemenea lui i se aduc meritele primei operații reușite de separare a unor gemeni siamezi. În 2008 a primit *Presidential Medal of Freedom*, din partea președintelui de atunci, George W. Bush;
- 19 septembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Masatoshi Koshiba (19 septembrie 1926, Toyohashi, Japonia - 12 noiembrie 2020, Tokyo, Japonia)**, fizician japonez, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (2002) împreună cu Raymond Davis, Jr. pentru contribuțiile de pionierat în astrofizică;
- 21 septembrie - **Ziua Internațională a Păcii**
- 21 septembrie - **Ziua Dramaturgiei Maghiare**
- 21 septembrie - **Ziua Internațională Alzheimer**
- 21 septembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Donald Arthur Glaser (21 septembrie 1926, Ohio, SUA - 28 februarie 2013, California, SUA)**, fizician și neurobiolog american, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (1960);
- 22 septembrie - **Ziua Europeană fără Mașini**
- 23 septembrie - **Ziua Internațională împotriva Exploatării Sexuale și Traficului femeilor și Copiilor**
- 23 septembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Octavian Popescu (23 septembrie 1951, Curtișoara, Olt)**, biolog român, specialist în biologie moleculară, ales ca membru titular (din 2010) al Academiei Române;
- 23 septembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Jaroslav Seifert, (23 septembrie 1901, Praga - 10 ianuarie 1986, Praga)**, scriitor,

poet și jurnalist ceh, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură (1984);

24 septembrie - *Ziua Woerner - Ziua Parteneriatului pentru Pace*

26 septembrie - *Ziua Europeană pentru Diversitate Lingvistică*

26 septembrie - 50 de ani de la moartea lui **Lavoslav Ružička** (13 septembrie 1887 - **26 septembrie 1976**, Elveția), chimist elvețian de origine croată, laureat al Premiului Nobel pentru chimie (1939);

27 septembrie - *Ziua Mondială a Turismului*

28 septembrie - 150 de ani de la moartea lui **Costache Negri** (1812, Iași - **28 septembrie 1876**, Târgu Ocna, Bacău), scriitor și om politic;

29 septembrie - *Ziua Mondială a Inimii*

29 septembrie - 25 de ani de la moartea lui **Gellu Naum** (1 august 1915, București - **29 septembrie 2001**, București), eseist, poet, prozator, traducător și dramaturg român considerat cel mai important reprezentant român al curentului suprarealist și unul dintre ultimii mari reprezentanți ai acestuia pe plan european;

29 septembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Enrico Fermi** (**29 septembrie 1901**, Roma, Italia - 28 noiembrie 1954, Chicago, SUA), fizician italian, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică (1938);

30 septembrie - *Ziua Internațională a Traducătorilor*.

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

ARANKA György

scriitor, poet, jurist, filosof

- 289 de ani de la naștere -

Date biografice: 15 septembrie 1737, localitatea Sic, județul Cluj - 11 martie 1817, Târgu Mureș; filozof, scriitor, poet, jurist și promotor al dezvoltării activităților științifice.

Studii: Colegiul Târgu Mureș și Aiud. După terminare studiilor se angajează la Tabla Regească din Târgu Mureș, unde din anul 1782 ocupă postul de asesor (jude).

Activitatea profesională: promotor al ideilor democratice, preia din ideologia iluministă, orientarea reformistă, mai ales în domeniul culturii și cultivării limbii.

Este fondatorul Asociației Lingvistice de Istorie și Știință: *Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság* (Schiță despre înființarea unei societăți pentru cultivarea limbii maghiare din Transilvania, adresată claselor înalte ale patriei), întocmit la inițiativa lui Bessenyei György și a lui Révai Miklós și pe baza căruia se va înființa, în 1793, Societatea pentru Cultivarea Limbii Maghiare din Transilvania, al cărei secretar va rămâne până la sfârșitul vieții.

A jucat un rol important în înființarea Societății pentru Publicarea Manuscriselor din Transilvania, dar și a unui muzeu și a unei biblioteci.

Colecția sa bogată de cărți și manuscrise a intrat mai întâi în posesia contelui Mikó Imre, iar apoi în cea a Societății Muzeului Ardelean.

A realizat prima traducere a dramei *Richard al III-lea* de Shakespeare (1785); un volum de studii despre filosofia lui Kant (1805); un volum de poezii cu conținut filozofic *Elme játékjai* (1806).

Lucrări publicate:

- *Egy erdélyi magyar nyelvmívelő társaság felállításáról való rajzolat* - Claudiopol, 1791.

- *Az erdélyi kézírásban levő történetíróknak eszetendőszám szerint való lajstroma* - Kolosvaratt, 1791.

- *Horváth országi bán nagy méltóságú Maros Némethi grof Gyulay Ignázt úr excellentiája tiszteletére Aranka György*, 1806.

- *Aranka György elme játékjai* / írta Aranka György. - Nagy-Váradon, 1806.

- *Két elmélkedés: 1. A Böltselkedésnek igen közönséges 24 történetei. Hol áll az ma; 2. A Természet esmérete' rajzolatjának kitsiny táblája*, 1810.

În colaborare:

- *Szabó Károly kisebb történelmi munkái* / Szabó Károly. - 2. köt. - 2. kiadás. Kiadja Ráth Mór

- *Régi újságok, röpiratok, jelentések és másféle nyomtatványok a XV-XIX. századból* Török János történétíró később Schlauch Lőrinc bíboros nagyhírű könyvtárából = Flugschriften, neue Zeitungen, Relationen und Jahrhunderts. - Sonstige Drucke des XV-XIX. Budapest: Ranschburg Gusztáv Könykkereskedése

- *Antológia a felvilágosodás magyar irodalmából*. - Vol. 1: Értekező és szépróza művek.

- *Halála után is élő Josef: az az, e' munkátskában befoglaltatott idvesség, hathatós, buzgó, és fontos beszélgetések által az ő atyjafiaitól*

már szinte el-is felejtett, sőt a közönséges hír szerint meg-is hólt Jo'zefnek néhai tiszteletes tudos Deáki F. Josef uramnak áldott emlékezetbe hozattatása, és hogy szép hírében 's nevében a' Jákob fiai között még ma-is él / Világos megmútozottatása Soos Ferentz, Gregorius Verestói, Zágoni Aranka György, Huszti György által. - Kolo'sváratt

- A Magyar Nyelv-Mivelő Társaság' munkáinak első darabja - Szebenben
- Magyar családtörténeti könyvészet: 1472-1905 / összeállította Köblös Zoltán

- Smirnai Szent Polikárpus: Avagy sok keserves háboruságok között magok hivataljokat keresztyéni szorgalmatossággal kegyesen viselő erdélyi református püspököknek historiájok / Mellyet egybeszededetett F. Tsernátoni Bod Péter; előszó Aranka György. - Nagyenyed, 1766.

La 31 mai 2008 în zona centrală a oraşului Târgu Mureş a fost dezvelită statuia lui Aranka György, un monument realizat de sculptorul Gyarmathy János.

1 octombrie - **Ziua Internațională a Persoanelor Vârstnice**

1 octombrie - **Ziua Internațională a Muzicii**

1 octombrie - **Ziua Internațională a Medicului**

1 octombrie - 100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Miran (1 octombrie 1926, Deda, Mureș - iulie 2029)**, poet și traducător;

2 octombrie - **Ziua Internațională a Non-Volenței**

3 octombrie - **Ziua Națională a Germaniei** - Aniversarea unificării celor două state germane, 1990

4 octombrie - **Ziua Internațională a ocrotirii Animalelor**

5 octombrie - **Ziua Mondială a Arhitecturii** (se sărbătorește în prima zi de luni a lunii octombrie)

5 octombrie - **Ziua Mondială a Educatorului**

5 octombrie - 50 de ani de la moartea lui **Lars Onsager (27 noiembrie 1903, Norvegia - 5 octombrie 1976, Florida, SUA)**, chimist american de origine norvegiană, laureat al *Premiului Nobel*

pentru Chimie (1968) pentru dezvoltarea domeniului termodinamica de neechilibru;

6 octombrie - 50 de ani de la moartea lui **Gilbert Ryle** (19 august 1900, Brighton, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei - **6 octombrie 1976**, Oxford, Regatul Unit), filozof englez, filosofia sa de factură lingvistică a fost influențată de Ludwig Wittgenstein;

6 octombrie - 50 de ani de la nașterea scriitoarei **Nagy Adonyi Mária** (**6 octombrie 1951**, Adoni, Bihor - 13 octombrie 2015, Berettyóújfalu, Ungaria), scriitoare, poetă, jurnalistă și traducătoare maghiară din România;

6 octombrie - 100 de ani de la nașterea lui **Demény Lajos (Ludovic)** ; (**6/22 octombrie 1926**, Filpișu Mic, Mureș - 19 noiembrie 2010, București), istoric și istoric cultural maghiar din România, membru extern al Academiei Maghiare de Științe din 1995, cercetător cultural de istorie;

7 octombrie - **Ziua Internațională a Muncii Decente**

8 octombrie - 100 de ani de la nașterea scriitoarei **Louise Lynn Hay** (**8 octombrie 1926**, California, SUA - 30 august 2017, California, SUA), autoare motivațională americană și fondatoarea *Hay House*. A fost autoarea mai multor cărți de autoajutorare *New Thought*;

9 octombrie - **Ziua Mondială a Poștei**

9 octombrie - **Ziua de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România** (instituită din 2004)

9 octombrie - 25 de ani de la moartea lui **Simonyi Károly** (18 octombrie 1916 - **9 octombrie 2001**), fizician și scriitor maghiar. Cu ajutorul unui generator Van de Graaff a efectuat în 1951, prima reacție nucleară experimentală din Ungaria.

10 octombrie - **Ziua Mondială a Sănătății Mentale**

11 octombrie - **Ziua Școlii Ardelene** (este data la care, în 1754, episcopul **Petru Pavel Aron** a emis decretul de înființare, la Blaj, a primelor școli sistematice în limba română. Pe 11 octombrie, conform unei legi adoptate de Parlamentul României în 2014, în România este **Ziua Școlii Ardelene**,

marcându-se astfel inaugurarea primelor școli cu predare în limba română din Transilvania);

- 12 octombrie - 75 de ani de la nașterea lui **Peter Goldsworthy (12 octombrie 1951)**, scriitor australian. A câștigat numeroase premii literare pentru operele sale variate ce includ: nuvele, poezii, romane și librete;
- 14 octombrie - *Ziua Mondială a Standardizării*
- 15 octombrie - *Ziua Internațională a Femeilor din Mediul Rural*
- 15 octombrie - *Ziua Internațională a Nevăzătorilor - Ziua Bastonului Alb*
- 15 octombrie - 100 de ani de la nașterea lui **Michel Foucault (15 octombrie 1926, Poitou - Charentes, Franța - 25 iunie 1984, Paris, Franța)**, filosof și istoric francez a cărui operă, catalogată drept postmodernistă sau poststructuralistă, a avut puternice ecouri în filosofia și istoria științei, psihanaliză, sociologie;
- 16 octombrie - *Ziua Mondială a Alimentației*
- 17 octombrie - *Ziua Internațională pentru Eradicarea Sărăciei*
- 18 octombrie - 100 de ani de la moartea lui **Ioan Ciorănescu (27 mai 1905, Moroeni, Dâmbovița - 18 octombrie 1926, Sibiu)**, poet și traducător român;
- 19 octombrie - 100 de ani de la moartea lui **Victor Babeș (28 iulie 1854, Viena - 19 octombrie 1926, București)**, biolog, bacteriolog, morfopatolog, membru al Academiei Române din 1893. În colaborare cu Victor André Cornil, este autorul primului tratat de bacteriologie din lume: *Bacteriile și rolul lor în anatomia și histologia patologică a bolilor infecțioase*, prin care a pus bazele moderne ale acestei științe. De asemenea, este fondatorul școlii românești de microbiologie;
- 20 octombrie - *Ziua Mondială a Statisticii*
- 24 octombrie - *Ziua Organizației Națiunilor Unite*
- 24 octombrie - *Ziua Mondială a Dezvoltării Informaționale*
- 25 octombrie - *Ziua Armatei Române*

- 26 octombrie - 125 de ani de la nașterea lui **Constantin C. Giurescu** (**26 octombrie 1901**, Focșani, Vrancea - 13 noiembrie 1977, București), istoric român, membru al Academiei Române și profesor la Universitatea din București. A fost un reprezentant important al curentului „Școala nouă de istorie”, care s-a remarcat prin opoziția față de generația anterioară, reprezentată de Nicoale Iorga;
- 27 octombrie - *Ziua Mondială a Patrimoniului Audiovizual*
- 29 octombrie - *Ziua Internațională a Internetului*
- 30 octombrie - 50 de ani de la moartea lui **Barbu Solacolu** (18 martie 1897 - **30 octombrie 1976**), poet, memorialist, traducător, critic literar, editor de reviste și ziare, industriaș, eseist, funcționar public și sociolog român;
- 30 octombrie - 125 de ani de la nașterea lui **Mihail Straje** (**30 octombrie 1901**, Filipești, Bacău - 1 aprilie 1978, București), publicist, istoric literar, prozator, poet și traducător;
- 31 octombrie - *Ziua Arhivelor Naționale*
- 31 octombrie - *Ziua Internațională a Mării Negre*
- 31 octombrie - 100 de ani de la nașterea lui **Dan Hatmanu** (**31 octombrie 1926**, Scobinți, Iași - 27 decembrie 2018, Iași), pictor și grafician român.

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

Virgil ONIȚIU

scriitor, istoric literar

- 111 de ani de la moarte -

Date biografice: 21 februarie 1864, Reghin - 21 octombrie 1915, Brașov; scriitor, profesor și publicist, membru corespondent al Academiei Române din anul 1902.

Studii: Cursurile primare le-a urmat la Reghin, la Școala primară românească (astăzi Școala Generală nr. 1), liceul la Seghedin, apoi Institutul Teologic la Viena și Sibiu (1885), urmat de studii filozofice și filologice la Viena (1886), continuate la Budapesta (1890).

Activitatea profesională: Între anii 1885-1886 a lucrat la Sibiu în redacția publicației „Telegraful Român” și a fost cancelist al Mitropoliei.

După terminarea studiilor, s-a stabilit la Brașov, unde, din anul școlar 1890/1891 a ocupat catedra de limba română și latină, la Liceul românesc din localitate, iar în 1894 a fost numit în funcția de director al acestei școli. În această calitate, Virgil Onițiu a ridicat școala pe care o conducea la nivelul cerințelor vremii. A înființat muzeele de numismatică, de arheologie, de filologie, estetică și bibliotecile de clasă, a completat laboratoarele cu aparate noi de fizică.

Între 1894-1915 a fost inspector șef al școlilor din Brașov.

A inițiat editarea colecției „Biblioteca teatrală” la Brașov și a pus piatra de temelie a localului internatului. A fost președintele societății *România Jună* din Viena. A fost membru activ al *Astrei* (1900) și vicepreședinte al Societății pentru Fond de Teatru Român.

A colaborat la diverse publicații, precum *Familia*, *Tribuna*. A scris mai multe povestiri, foiletoane satirice, piese de teatru, studii de literatură și folclor. În anul 1902 a fost ales membru corespondent al Academiei Române.

Monumente:

Casa în care s-a născut Virgil Onițiu, aflată în municipiul Reghin, str. Mihai Viteazul 87, a fost declarată monument istoric.

Mormântul lui Virgil Onițiu, aflat în Brașov, în cimitirul Bisericii Cuvioasa Paraschiva-Groaveri din str. Gheorghe Baiulescu nr. 16, a fost declarat monument istoric.

Opera (selectiv):

- Culegere cuprinzând *101 istorioare morale pentru tinerime*, prelucrate din limba germană (1892).

- *Plan de învățământ pentru limba română*, Brașov, 1893.

- *De toate: Schițe și nuvele*, Editura librăriei N. I. Ciurcu, Brașov, 1897.

- *În 1900 dă o ediție „pe înțeles întocmită”*, din Țiganiada de I. Budai-Deleanu.

- *Clipe de repaus* (schițe, povestiri, nuvele, studii, articole, discursuri), seria „Restituiri”, Editura Dacia, 1985.

- Foiletoane umoristice și satirice, apărute mai cu seamă în „Drapelul” din Lugoj și în „Românul” din Arad.

- Câteva povestiri de observație realistă a satului ardelean sunt scrise sub influența lui Ioan Slavici.

Traduceri:

- *Pentru ochii lumii: piesă teatrală*

- *101 istorioare morale pentru tinerime/ Un prieten al copiilor*

- *Țiganiada seu Alexandria ai țigănescă. O prea frumoasă povestire în 12 părți seu cântări și în vro 5000 de stichuri, scrisă acum 100 de ani de prea iscusitul Ioan Budai-Deleanu.*

- 1 noiembrie - **Ziua Radiodifuziunii Române**
- 2 noiembrie - 50 de ani de la moartea lui **Szilágyi Domokos** (2 iulie 1938, Șomcuta Mare, Maramureș - **2 noiembrie 1976**, Cluj-Napoca); poet maghiar din România, istoric literar, traducător, autor de poezie pentru copii;
- 3 noiembrie - **Ziua Vânătorilor de Munte**
- 3 noiembrie - 25 de ani de la moartea lui **Ernst H. Gombrich** (30 martie 1909, Viena - **3 noiembrie 2001**, Londra), istoric de artă originar din Austria. Gombrich a fost autorul multor lucrări de istorie culturală și istorie a artei, precum *O scurtă istorie a lumii*, o carte considerată pe larg ca una dintre cele mai accesibile introduceri în artele vizuale;
- 3 noiembrie - 125 de ani de la nașterea lui **André Malraux** (**3 noiembrie 1901**, Paris, Franța - 23 noiembrie 1976, Créteil, Franța; născut André Berger), scriitor, ziarist și om politic francez;
- 4 noiembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Henri H. Stahl** (**4 noiembrie 1901**, București - 9 septembrie 1991, București), unul din cei mai mari sociologi români din toate timpurile, adept al școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti, specializat în sociologia rurală, antropolog, etnograf, istoric, membru al Academiei Române;
- 6 noiembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Zig Ziglar** (**6 noiembrie 1926** - 28 noiembrie 2012), autor american de cărți de literatură motivațională;
- 7 noiembrie - **Ziua internațională a Victimelor Comunismului (denumită "Memento Gulag")**
- 8 noiembrie - **Ziua Mondială a Planificării Zonelor Urbane**
- 8 noiembrie - **Ziua Martirilor Români de la Beliş**

- 8 noiembrie - 25 de ani de la moartea lui **George Munteanu** (14 aprilie 1924, Bravicea, Călărași - **8 noiembrie 2001**, București), profesor universitar, scriitor, critic și istoric literar român;
- 9 noiembrie - ***Ziua Internațională de Luptă împotriva Fascismului și Antisemitismului***
- 9 noiembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Liviu Rusu** (**9 noiembrie 1901**, Sărmașu, Mureș - 17 decembrie 1985, Cluj-Napoca), eseist, folclorist, psiholog, estetician, cercetător, istoric, critic literar, profesor universitar la Universitatea din Cluj;
- 9 noiembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Ács Tivadar** (**9 noiembrie 1901**, Budapesta - 26 februarie 1974, Budapesta), scriitor, jurnalist, istoric maghiar;
- 10 noiembrie - ***Ziua Artileriei Române***
- 10 noiembrie - ***Ziua Mondială a Științei pentru Pace și Dezvoltare***
- 10 noiembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Werner Söllner** (**10 noiembrie 1951**, Horia, România - 19 iulie 2019, Frankfurt, Germania), poet de limba germană, originar din România;
- 10 noiembrie - 100 de ani de la moartea lui **Róbert Gragger** (7 noiembrie 1887, Nitriansky, Slovacia - **10 noiembrie 1926**, Berlin), istoric literar maghiar, reprezentant proeminent al istoriei literare maghiare, al cercetării literare maghiare și al diplomației culturale maghiare;
- 11 noiembrie - ***Ziua Amintirii (pentru comemorarea eroilor din cele două războaie mondiale)***
- 11 noiembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Christian Wilhelm Schenk** (**11 noiembrie 1951**, Brașov), poet, eseist, editor și traducător trilingv român-german-maghiar. Fost membru al Uniunii Scriitorilor din România și Germania, membru al Uniunii Mondiale a Medicilor scriitori și directorul editurii independente *Dionysos*, pe care a înființat-o în anul 1986 în orașul Dortmund;
- 11 noiembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Noah Gordon** (**11 noiembrie 1926**, Massachusetts, SUA - 22 noiembrie 2021, Massachusetts, SUA), scriitor american și jurnalist;
- 12 noiembrie - ***Ziua Mondială a Calității*** (se sărbătorește în a doua zi de joi a lunii noiembrie)

- 13 noiembrie - *Ziua Internațională a Educației Copiilor Nevăzători*
- 13 noiembrie - *Ziua Dramaturgiei Românești* (din 2019)
- 13 noiembrie - *Ziua Limbii maghiare în România* (din 11.11.2015)
- 14 noiembrie - *Ziua Mondială a Diabetului*
- 14 noiembrie - 25 de ani de la moartea lui **Zigu Ornea** (27 august 1930, Botoșani - **14 noiembrie 2001**, București), editor, critic, istoric literar, publicist și scriitor român de origine evreiască, autorul unei bibliografii impresionante cuprinzând numeroase lucrări de specialitate și articole, monografiile, cronicile literare și cronicile ale edițiilor;
- 15 noiembrie - 50 de ani de la moartea lui **Gheorghe Călugăreanu** (16 iulie 1902, Iași - **15 noiembrie 1976**, Cluj-Napoca), matematician român, membru titular al Academiei Române;
- 15 noiembrie - 150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Ciura** (**15 noiembrie 1876**, Abrud, Alba - 26 martie 1936, Cluj), preot, prozator și publicist român;
- 16 noiembrie - *Ziua Internațională a Toleranței*
- 16 noiembrie - 250 de ani de la moartea **Abód Ajtai Mihály** (29 septembrie 1704, Covasna - **16 noiembrie 1776**, Aiud), scriitor, lingvist, autor maghiar de scrieri bisericești din Transilvania;
- 16 noiembrie - 150 de ani de la moartea lui **Karl Ernst von Baer** (cunoscut și Karl Maksimovici; 17/28 februarie 1792, Estonia - **16/28 noiembrie 1876**, Rusia), biolog, geolog, meteorolog, geograf și naturalist german, fondatorul embriologiei;
- 17 noiembrie - *Ziua Internațională a Studenților*
- 19 noiembrie - *Ziua Mondială a Filosofiei* (a treia zi de joi din luna noiembrie)
- 19 noiembrie - *Ziua Cercetătorului și Proiectantului Român* (marchează ziua de naștere a lui George Emil Palade, laureat al *Premiului Nobel pentru Fiziologie și Medicină* (1974))
- 20 noiembrie - *Ziua Internațională a Drepturilor Copilului*
- 21 noiembrie - *Ziua Mondială a Televiziunii*
- 21 noiembrie - *Ziua Mondială a Salutului*

- 22 noiembrie - 125 de ani de la moartea lui **Vasile Alexandrescu - Urechia** (15 februarie 1834, Piatra-Neamț - **22 noiembrie 1901**, București), istoric, scriitor, om politic, membru fondator al Academiei Române;
- 23 noiembrie - **Ziua Economiștilor din România**
- 23 noiembrie - 50 de ani de la moartea lui **André Malraux** (3 noiembrie 1901, Paris, Franța - **23 noiembrie 1976**, Franța), scriitor, ziarist și om politic francez;
- 24 noiembrie - 50 de ani de la moartea lui **Aszódy János** (16 octombrie 1908, Arad - **24 noiembrie 1976**, București), scriitor, jurnalist, romancier maghiar din România, care a publicat în limbile maghiară și română;
- 24 noiembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Sung - Dao Lee** (**24 noiembrie 1926**, Shanghai, China - 4 august 2024, California, SUA), fizician american de origine chineză, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică, în **1957**, împreună cu Chen Ning Yang. Lee și Yang au fost primii chinezi care au câștigat *Premiul Nobel*;
- 24 noiembrie - 200 de ani de la nașterea lui **Carlo Collodi**, pe numele adevărat Carlo Lorenzini (**24 noiembrie 1826**, Florența, Italia - 26 octombrie 1890, Florența, Italia), scriitor și ziarist italian, autor al unor cărți didactice pentru copii. Opera cea mai cunoscută, editată și reeditată în toată lumea este *Aventurile lui Pinocchio*, în care prin mica păpușă de lemn, crează un personaj nemuritor;
- 25 noiembrie - **Ziua internațională pentru Eliminarea violenței împotriva femeilor**
- 25 noiembrie - 75 de ani de la naștere lui **Ioan Baba** (**25 noiembrie 1951**, Seleuș, Banatul de Sud), poet, jurnalist, publicist, traducător și editor, vicepreședinte (din 2003) al Societății Române de Etnografie și Folclor din Voivodina;
- 25 noiembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Poul William Anderson** (**25 noiembrie 1926** - 31 iulie 2001), scriitor american de science fiction, care și-a început cariera în timpul Epocii de Aur a genului și a continuat să scrie și să rămână popular până în secolul XXI. Anderson a scris și romane fantasy, istorice,

precum și o serie de povestiri, primind numeroase premii, inclusiv șapte premii *Hugo* și trei premii *Nebula*;

- 26 noiembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Tudor Opreș (26 noiembrie 1926)**, București - 22 ianuarie 2015, București), poet, eseist, enciclopedist, istoric și critic literar român. A scris cărți de popularizare a științei în domeniul botanicii sau zoologiei. Din 1947, Opreș a fost membru al Societății Scriitorilor Români, iar din 1974 este membru al Uniunii Scriitorilor din România;
- 26 noiembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Mihail Drumeș (26 noiembrie 1901)**, Turcia - 27 februarie 1982, București), dramaturg, nuvelist, realizator de proză scurtă și romancier, foarte popular în perioada interbelică;
- 26 noiembrie - 200 de ani de la nașterea lui **Alexandru Roman (26 noiembrie 1826)**, Aușeu, Bihor - 27 septembrie 1897, Sebeș, Alba), om de cultură, publicist, profesor de limba română, titularul catedrei de filologie română al Universității din Budapesta și membru fondator al Academiei Române;
- 28 noiembrie - **Ziua Bucovinei**
- 29 noiembrie - **Ziua Internațională de Solidaritate cu Poporul Palestinian.**

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

MOLTER Károly

scriitor, critic și istoric literar, jurnalist

- 45 de ani de la moarte -

Date biografice: 2 decembrie 1890, Serbia - 30 noiembrie 1981, Târgu Mureș; scriitor, critic și istoric literar, jurnalist maghiar.

Studii: a urmat cursurile Universității din Budapesta (1912).

După o perioadă de gazetărie, alege drept loc de reședință orașul Târgu Mureș.

Activitatea profesională: a fost profesor la Colegiul Reformat din Târgu Mureș (1913-1945). Profesor de literatură germană (1945-1951) la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj.

A început să scrie poezii încă din anii de studiu. Se orientează spre beletristică și publicistică, impunându-se ca unul dintre cei mai înzestrați critici literari ai perioadei interbelice.

S-a făcut cunoscut ca publicist, redactor la diferite reviste de orientare progresistă, autor de studii, dramaturg, dar mai ales romancier și nuvelist. Opera lui de căpetenie este romanul *Tibold Márton* (1937) - roman autobiografic.

Scriitorul a fost un liberal european, cu încredere în armonia ființei umane, a educației și culturii tradiționale.

Tonul scrierilor lui Molter este în general satiric, îndulcit atunci când scrie despre oamenii simpli, victime ale unei societăți nedrepte: nuanțele stilistice sunt condiționate de o concepție consecvent umanistă.

A fost unul dintre primii care au făcut cunoscută în limba maghiară, literatura rusă, scriind despre autori ca Gorki, Gladkov, Ehrenburg.

Romanul *Metania S. A.* (apărut în 1929 și reeditat în 1969) urmează să întreprindă profilul scriitorului din opera "Biblioteca Kriterion".

A publicat în 1973 o culegere de eseuri și articole (*Termitele*, cu o prefață de Alexandru Ivasiuc). A participat activ la viața literară independentă maghiară din Transilvania după 1918.

Între anii 1919-1920 a fost redactor responsabil la revista literară *Jövő Népe*. Din 1920 a fost membru al societății literare *Kemény Zsigmond Társaság* din Târgu Mureș. Coeditor la revista literară maghiară *Zord Idő*. Recenzor literar ardelean - *Szépmíves Céh*.

Cartea *Szellemi beháboru (Războiul spiritual interior)*, din 1968, publicată în limba română sub titlul de *Termitele*, în traducerea lui Andrei Fischof, cu o prefață de Alexandru Ivasiuc și care adună articole din perioada 1919-1944, dezvăluie un publicist curajos, ce mânuie condeiu cu vervă și spirit.

În volumul din 1972, *Komor korink derüje (Seninul epocii noastre întunecate)*, autorul include câteva episoade anecdotice legate de viața unor scriitori contemporani.

A primit premiul *Igaz Szó* pentru critică și istorie literară (1968).

Lucrări:

Harámbasák (1920)

- *Majdnem hősök* (1925)
- *Özvegyország* (1926)
- *Tank* (1926)
- *Metánia* (1929)
- *Faluszerző* (1935)
- *Tibold Márton* (1937, ediția a II-a 1958)
- *Bolond kisváros* (1943, ediția a II-a, 1976)
- *Reformáció és magyar műveltség* (1944)
- *Der Bürger in der deutschen Literatur* (1948)

- *Csaló is csalódik* (1955)
- *Harci mosolyok* (1956)
- *Iparkodj, kisfiam!* (1964)
- *Komor korunk derűje* (1971)
- *Buborékharc* (1980)
- *Molter Károly* (Vol. 1: 1914-1918; Vol. 2: 1927-1932, Budapesta - Cluj Napoca, 1995; 2001).
- Erdélyi argonauták. Tanulmányok, esszék, tárcák, cikkek. Marosvásárhely: Mentor, 1999.
- Erdélyi rozsdá. Tanulmányok, esszék, tárcák, cikkek. Marosvásárhely: Mentor, 2000.
- A keleti állomáson. Tanulmányok, kritikák. Marosvásárhely: Mentor, 2001.

- 1 decembrie - **ZIUA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI**
- 1 decembrie - **Ziua Mondială de combatere a maladiei SIDA**
- 1 decembrie - 50 de ani de la moartea lui **Zilahy Lajos** (27 martie 1891, Salonta, Bihor - **1 decembrie 1976**, Novi Sad), scriitor maghiar. Zilahy este considerat împreună cu Márai Sándor și Szerb Antal printre scriitorii importanți maghiari;
- 2 decembrie - **Ziua Internațională pentru Abolirea Sclaviei**
- 2 decembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cistelean** (**2 decembrie 1951**, Aruncuta, Cluj), considerat de mai mulți critici literari și editorialiști unul dintre cei mai importanți și influenți critici literari români contemporani, fiind acreditat drept unul dintre cei mai buni și mai rafinați critici de poezie ai României;
- 3 decembrie - **Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități**
- 3 decembrie - 100 de ani e la nașterea poetei **Dorothea Sasu - Zimmermann** (**3 decembrie 1926**, București), cercetător științific, profesoară, poetă și traducătoare. Cunoscută mai ales pentru admirabila traducere ce a realizat-o în limba română

reușind astfel să tipărească integrala poveștilor și povestirilor lui Hans Christian Andersen;

- 4 decembrie - 75 de ani de la moartea lui **Pedro Salinas** (27 noiembrie 1891, Madrid, Spania - **4 decembrie 1951**, Boston, SUA), scriitor spaniol, poet, critic și profesor universitar;
- 5 decembrie - ***Ziua Internațională a Voluntarilor***
- 5 decembrie - 100 de ani de la moartea lui **Claude Monet** (14 noiembrie 1840, Paris, Franța - **5 decembrie 1926**, Haute-Normandie, Franța), pictor impresionist din Franța;
- 5 decembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Walter Disney** (**5 decembrie 1901**, Chicago, SUA - 15 decembrie 1966, California, SUA), regizor, producător, animator, scenarist și antreprenor american, câștigător de 22 de ori al premiilor Oscar. Numele său este unul comun în orice casă americană și este cunoscut chiar și în rândul copiilor;
- 5 decembrie - 125 de ani de la nașterea lui **Werner Karl Heisenberg** (**5 decembrie 1901**, Würzburg, Germania - 1 februarie 1976, München, Germania), celebru fizician german, laureat al Premiului Nobel pentru Fizică în anul **1932** și unul dintre fondatorii fizicii cuantice;
- 7 decembrie - ***Ziua Internațională a Aviației Civile***
- 7 decembrie - 200 de ani de la moartea lui **John Flaxman** (6 iulie 1755 - **7 decembrie 1826**), desenator, gravor, grafician, ilustrator de carte și sculptor englez. Deși a fost un artist talentat în tot ceea ce a creat, faima de artist de calitate și-a dobândit-o ca ilustrator al epeilor *Iliada* și *Odiseea* lui Homer, respectiv a *Divinei Comedii* a lui Dante Alighieri;
- 8 decembrie - ***Ziua Constituției României***
- 8 decembrie - 150 de ani de la nașterea **Hortensiei Papadat - Bengescu** (**8 decembrie 1876**, Ivești, Galați - 5 martie 1955, București), prozatoare, romancieră și nuvelistă importantă din perioada interbelică;
- 9 decembrie - ***Ziua Internațională Anticorupție***
- 9 decembrie - 100 de ani de la nașterea lui **Henry Way Kendall** (**9 decembrie 1926**, Boston, SUA - 15 februarie 1999, Florida,

SUA), fizician american, laureat al *Premiului Nobel pentru Fizică (1990)*;

10 decembrie - *Ziua Internațională a Drepturilor Omului*

10 decembrie - 75 de ani de la moartea lui **Algernon Blackwood**, (14 martie 1869, Kent, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei - **10 decembrie 1951**, Londra, Regatul Unit), scriitor englez de povestiri și romane scurte, unul dintre scriitorii cei mai prolifici de povești cu fantome din istoria genului;

11 decembrie - *Ziua Internațională a Munților*

14 decembrie - 25 de ani de la moartea lui **Winfried Georg Sebald** (18 mai 1944, Bavaria, Germania - **14 decembrie 2001**, Norfolk, Anglia,), scriitor și cercetător literar german. La momentul morții sale, avea vârsta de 57 de ani și a fost menționat de mai mulți critici literari ca unul dintre cei mai mari scriitori în viață, fiind considerat un posibil viitor câștigător al *Premiului Nobel pentru Literatură*;

14 decembrie - 250 de ani de la moartea lui **Johann Jakob Breitinger** (1 martie 1701 - **14 decembrie 1776**), critic literar și eseist elvețian de limbă germană;

16 decembrie - *Ziua Solidarității Naționale Împotriva Dictaturii*

18 decembrie - *Ziua Minorităților Naționale din România*

18 decembrie - *Ziua Internațională a Migranților*

18 decembrie - 75 de ani de la nașterea lui **Böszörményi Zoltán** (**18 decembrie 1951**, Arad), poet, romancier, publicist, redactor șef, director de ziar și editură;

20 decembrie - *Ziua Internațională a Solidarității Umane*

22 decembrie - *Ziua Libertății României*

22 decembrie - 25 de ani de la moartea lui **Jan Kott** (27 octombrie 1914, Varșovia - **22 decembrie 2001**, California, SUA), eseist, critic teatral și literar, istoric literar, scriitor, prozator și poet polonez;

25 decembrie - 150 de ani de la nașterea lui **Adolf Windaus** (**25 decembrie 1876**, Berlin, Germania - 9 iunie 1959, Göttingen,

Germania), chimist german, laureat al *Premiului Nobel pentru Chimie (1928)*;

27 decembrie - **Ziua Națională a Actorului**

29 decembrie - 100 de ani de la moartea lui **Rainer Maria Rilke** (4 decembrie 1875, Praga - 29 decembrie 1926 Elveția), autor austriac și unul din cei mai semnificativi poeți de limbă germană. A scris poezii lirice, povestiri, un roman epistolar și studii privitoare la artă și cultură. A făcut numeroase traduceri în germană din literatura și lirică altor națiuni, în special din limba franceză. Bogata sa corespondență reprezintă o componentă majoră a creației sale literare.

**Personalitatea
mureșeană a lunii**

Ion RIȚIU

actor de teatru și film, artist plastic

- 76 de ani de la naștere -

Date biografice: 4 decembrie 1950, Sighișoara - 2 iulie 2024, Târgu Mureș; binecunoscut actor român de teatru și film, artist plastic.

Studii: a absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografie din București în 1975 și din același an este actor al Teatrului Național din Târgu-Mureș.

În timpul liber a sculptat opere de artă și a interpretat muzică ușoară și clasică la diferite instrumente muzicale.

Activitatea profesională: pe scena Teatrului Național din Târgu Mureș s-a remarcat în zeci de roluri, ca: Damis, în *Tartuffe* de Molière; Petea, în *Patru Lacrimi* de Victor Rozov; Ionescu, în *O Scrisoare Pierdută* de I. L. Caragiale; Alfred, în *Rătăcire* de Tudor Negoită; Tânărul, în *Mincinosul* de Carlo Goldoni; Maro, în *Dundo Maroje* de Marin Derzici; Dulgherul, în *Povestea Dulgherului și A Frumoasei Sale Soții* de Radu Stanca; Baronul Günther, în *Floriile Unui Geambaș* de Sütö András; Vlăduț, în *Adolescenții* de I. C. Cătina; Eduard, în *33 De Scrisori Anonime* de Méhes György; Octav Șoimu, în *Ciuta* de Victor Ion Popa; Ion, în *Ion* de Mihail Sorbul, după Liviu Rebreanu; Bimbo, în *Havuzul* de Paul Everac; Cléonte, în *Burghezul Gentilom* de Molière; Vlad, în *A Șaptea Necunoscută* de Tudor Negoită; Asmarandei, în *Luna De Miere* de Platon Pardău; Siropilin, în *Pelicanul* de August Strindberg; Lucentio, în *Îmbălzirea Scorpiei* de William Shakespeare; Thomas Mowbray,

în Richard Al II-Lea de William Shakespeare; Filippas, în Provocarea de Kostas Asimakopoulos; Titi Albu, în Mandache și Tranziția de Zeno Ghițulescu; Alec, în Clinica Amanților de John Chapman și Dave Freeman; Abel Znorko, în Variațiuni Enigmatice de Eric-Emmanuel Schmitt și multe altele.

În 1983 era distribuit de regizorul Sergiu Nicolaescu în filmul *Duelul*, rolul lui Rică Păsărin, apoi a jucat în alte filme regizate de acesta ca: *Noi, cei din linia întâi* (1985) - Căpitan de infanterie; *Ciuleandra* (1987) - Puiu Faranga; *Mircea* (1989) - Baiazid; *Coroana de foc* (1990); *Oglinda* (1993); *Templul tacerii* (1994); *Supraviețuitorul* (2008)- Cristian Vasile; *Poker* (2010)- Marcel. În 2016, Ion Rițiu și-a lansat cartea "*Am fost rivalul regelui. Povestea mea de iubire cu Sara Montiel*".

Filmografie:

- *Munții în flăcări* (1980)
- *Duelul* (1981) - Rică Păsărin
- *Ciuleandra* (1985) - Puiu Faranga
- *Noi, cei din linia întâi* (1986) - căpitan de infanterie
- *Mircea* (1989) - sultanul Baiazid
- *Coroana de foc* (1990) - cruciatul Norbert
- *Începutul adevărului* (*Oglinda*) (1994)
- *Punctul zero* (1996) - coproducție româno-americană
- *Supraviețuitorul* (2008) - Cristian Vasile
- *Poker* (2010)

❖ 25 de ani de la moartea **Luciei Apolzan** (15 februarie 1911, Sibiu - 2001), antropolog, educator, etnolog, geograf, folclorist, memorialist, pedagog, poet și sociolog român. A fost o cercetătoare interdisciplinară a satului românesc de deal și de munte, a civilizației ancestrale de pe teritoriul României, precum și a continuității neîntrerupte a acesteia pe teritoriile unde se vorbește limba română;

❖ 50 de ani de la moartea lui **Szilágyi Domokos** (1938, Șomcuta Mare - 1976, Cluj-Napoca), scriitor maghiar din România, autor de poezie pentru copii, proză, traduceri;

❖ 75 de ani de la nașterea lui **Reiner Stach** (1951, Rochlitz, Germania), autor, editor și publicist german, cunoscut în calitate de

biograf al lui Franz Kafka. Stach a obținut premii literare și a publicat mai multe lucrări, inclusiv o trilogie biografică despre Franz Kafka;

❖ 75 de ani de la moartea lui **Petre P. Negulescu** (14 octombrie / 26 octombrie 1872, Ploiești - **aprilie 1951**), filosof, profesor și om politic, membru titular al Academiei Române (1936);

❖ 150 de ani de la moartea lui **Alexandru Lăzărescu** (cunoscut și sub pseudonimul Laertiu sau Laerțiu); (1828 sau 1830 - **1876**), avocat, deputat, poet, publicist, dramaturg și critic de artă;

❖ 150 de ani de la moartea lui **Costache Negri** (1812, Iași - **1876**, Târgu Ocna), scriitor, om politic și patriot. Prieten bun cu Alexandru Ioan Cuza, a sprijinit toate acțiunile și reformele domnitorului Unirii. Prin misiunile pe care le-a avut peste hotare, Costache Negri poate fi socotit primul diplomat al Principatelor Române;

❖ 250 de ani de la nașterea lui **Ioan Barac**, cunoscut și sub numele de Johann Baracu (**1776**, Alămor, Sibiu - 18 iulie 1848, Brașov), traducător, scriitor și poet iluminist român, exponent al Școlii Ardelene;

❖ 250 de ani de la nașterea lui **Berzsenyi Dániel** (1776 - 1836), scriitor maghiar;

❖ 275 de ani de la nașterea lui **Andrád Sámuel** (1751, Covasna - 31 august 1807, Covasna), scriitor, povestitor și traducător maghiar din Transilvania;